Donavit Ludovicus
Michałowski
1879.

Rzym / 5. skudów

z roku 1470. lub wcześniejsze nawet.

Augustae Vindelicorum, apud Ant. Sorg.
(Hain. Repertorium bibliographicum, tom. 1., pag. 374., N. 2880.)

Tadeusz S. Michałowski

z biblioteki Ludwika Michałowskiego

Incipiunt contemplationes beati Bernhardi abbatis clarauallis de interiori homine.

Multi multa sciunt ⁊ seipsos nesciunt: alios inspiciunt ⁊ seipsos deserunt: deum querunt ꝑ ista exteriora/ deserentes interiora quibus interior est deus. Idcirco ab exterioribus redeã ad interiora: ⁊ ab interiorib⁹ ad superiora ascendam: vt possim cognoscere vnde venio aut quo vado. quid sim ⁊ vnde sim. et ita per cognitionez mei ad cognitionem dei accedo. Scd͂m interiorem hominẽ tria in mente mea inuenio: per que deum recolo/ conspicio/ ⁊ concupisco. Sunt autem hec tria memoria/ intelligentia/ voluntas siue amor. ꝑ memoriam reminiscor. per intellectum intuor. ꝑ voluntatẽ amplector. Cum dei reminiscor in memoria mea inuenio eum: et in ea de eo et ĩ eo delector qd̓ ip̄e mihi donare dignet᷑. Intelligentia intuor quid sit deus in se: quid in angelis: q̇d in sanctis: quid in creaturis: q̇d in hominib⁹. In seip̄o est incõprehensibilis quia principiũ ⁊ finis principium sine principio. finis sine fine. Ex me intelligo ꝙ incõprehensibilis sit deus/ quãdo non intelligere possum meip̄m quem ip̄e fecit. In angelis est delectabilis q̇a desiderant eum inspicere. In sanctis est laudabilis quia assidue in eo felices letant̄ In creaturis est ip̄e mirabilis quia omnia potenter creat/ sapienter gubernat/ benigne dispensat. In hominibus est amabilis quia ipsorum deus est/ ⁊ ipsi sunt ꝓpter eum: ip̄e in eis habitat tanq̃ in tẽplo suo ⁊ ipsi sunt templũ eius. nec dedignatur singulos neq̧ vniuersos. Quisquis eius meminit eum intelligit ac diligit cũ eo est Diligere eum debemus quõz ipse prior dilexit nos/ ad ymaginez ⁊ similitudinem suam fecit nos: qd̓ nulli creature donare voluit ad ymaginem dei facti sumus: hoc est ad intellectum ⁊ noticiã filij ꝑ quam intelligimus ⁊ cognoscimus patrem ⁊ accessum habemus ad eum. Tanta cognitio est inter nos ⁊ dei filium/ ꝙ ip̄e ymago ẽ dei ⁊ nos ad ymaginem eius facti sumus. Quã cognitionem etiaz ipsa similitudo attestatur. quoniã non solum ad cognitionem sed etiam ad similitudinez eius facti sumus. Oportet vtiq̧ id qd̓ ad ymaginem est cum ymagine conuenire ⁊ non in vacuum nomen ymaginis participare. Representemus ergo in nobis similitudinem ei⁹ in appetitu pacis: in intuitu veritatis: in amore caritatis Teneamus eum in memoria: portemus eum in cõsciencia ⁊ vbiq̧

p̄sentē veneremꝰ. Mēs siquidē nostra eo ipso ipiꝰ ymago est quo eius capax ē/ eiusq̄ pticeps esse potest: non propterea eiꝰ ymago ē qa sui meminit mens seq̄ intelligit ac diligit: s; quia potest memi nisse intelligere ac diligere a quo facta est. qd cū facit sapiens ipse fit. Nihil enī est tam simile huic summe sapiētie q̄ mens rationa lis/ q̄ p memoriā intelligentiā et voluntatē in illa trinitate ineffa bilit cōsistit. Consistere aūt nō pōt nisi eius meminerit/ eumq̄ ītelligat ac diligat. Meminerit vtiq̄ dei sui ad cuiꝰ ymaginē facta est cū intelligat diligat ac colit cum q̄ semp pōt esse beata. Bea ta siquidem aīa apud quā deꝰ requiē inuenit et in cuiꝰ tabernaculo requiescit. Beata ē q̄ dicere potest. et q̄ creauit me requieuit in tab nacūlo meo. Negare siquidem ei celi requiē non poterūt. Cur er go et nos deseruimꝰ et in his exteriorībꝰ deū querimꝰ q̄ apud nos est si apud ipm esse velimus. Reuera nobiscū ē et in nob. s; et hec cōfirmemus p fidē donec eū videre mereamur p spē. Nouimus inq̄t apls xp̄m habitare p fidē in cordibus nr̄is: qa xp̄s in fide fi des ī mēte mens ī corde/ cor ī pectore est. p fidem recolo deū crea torē: adoro redemptorē: expecto saluatorē. Credo eū videre in omnībꝰ creatis: habere ī memetipso/ et qd his omnībꝰ ineffabili ter iocundiꝰ atq̄ beatiꝰ et delectabiliꝰ est: cognoscere eū in seipso et c. patrē nāq̄ et filiū et spūmsanctum cognoscere vita eterna est beatitudo pfecta summa iocunditas. Oculꝰ nō vidit nec auris au diuit nec ī cor hoīs ascendit q̄nta claritas q̄nta suauitas q̄nta iocūditas maneat ī illa visione in nob. qn deū facie ad faciē videbi mꝰ: q̄ est lux illuminatorū: requies exercitatorū: patria redeuntium vita viuentiū: corona vincentiū. Ita in mēte mea ymaginē q̄n dam illiꝰ summe trinitatis reperio. ad quā summā trinitatē recolē dam inspiciendā diligendā vt eiꝰ recorder et in ea delecter et eā cō templer totū qd viuo ad eā debeo referre. Mens ymago dei est in q̄ sunt hec tria scȝ memoria intellectus et voluntas seu amor. Memorie attribuimus omne quod scimus et inde cogitamus In telligētie attribuimꝰ omne quod verū cogitādo inuenimꝰ/ qd eti am memorie cōmendamꝰ. p memoriā patri similes sumꝰ. p intel ligentiā filio. p voluntatē et amorē spūi sancto. Nihil tā simile ē in nob q̄ volūtas et amor siue dilectio q̄ excellentior volūtate est Dilectio nanq̄ donum est/ ita q̄ hoc dono nihil excellentius est.

Dilectio nanq̄ q̄ ex deo est ⁊ de⁹ ē ⁊ xp̄ie spūs sanct⁹ p̄ quē ca ritas diffusa est in cordibus nostris p̄ quē tota trinitas in nobis habitat.

Capitulum. ij

Red ad exteriorem hominē ꝫ de parentibus illis venio q̄ an̄ me fecerunt damnant̄ quōm natum peccatores peccatorem in peccato suo genuerunt et de peccato nutrierunt genuerunt miseri miserū ꝫ de peccato nutrierunt. in hanc lucis miseriam induxerunt. nil ex eis habeo nisi miseriam ⁊ peccatum ⁊ corruptibile hoc corpus qd̄ gesto. ad illos vero festino q̄ morte corpis hinc exierunt. Cum eoꝝ sepulcra inspicio nihil inuenio nisi cinerem ⁊ vermeꝫ ⁊ fetorem ⁊ horrorē. qd̄ ego sum fuerūt ipi ⁊ qd̄ illi sunt ero ego. Quid sum ego homo ab humore liqdo. fui enī in moneta cōceptōis de humano semine cōceptus. deinde spuma illa inchoata modicum crescendo caro facta est. postea plorās ⁊ eiulans tradit⁹ sum hui⁹ mundi exilio. et ecce iam morior plenus iniquitatibus ⁊ abhominatōibus. Jam p̄sentabor an̄ districtum iudicē ō opibus meis ratōꝫ redditur⁹. Ve mihi misero cū venerit dies illa iudicij. ⁊ apti fuerint libri in quib⁹ omēs nostri conatus ⁊ cogitatōnes dn̄o p̄sente recitabunt. Tunc demisso capite post confusionē cōsciencie male corā dn̄o in iudicio trepidus stabo. in iudicio vtpote cōmemorans sceleꝝ cōmissa meoꝝ cū dicetur de me. Ecce homo et opera eius. reducam ante oculos oīa delicta et peccata mea. Quadam nāq̄ induratura fiet vt cuicūq̄ sua opa bona vel mala in memoria reuocent̄: ⁊ mentis intuitu mira q̄dam oculi celeritate cernant̄ / vt accuset vel excuset sciencia cōsciencia ad que ita simul ⁊ singuli iudicent̄. Judicium faciet gestoꝝ quisq̄ suoꝝ. Cunctaq̄ cū doꝝ cunctis archana patebunt. Qd̄ enim nūc confiteri erubescimus tunc omnib⁹ manifestabim̄ ⁊ quicqd hic dissimulando palpam⁹ totū illic vindex flāma cōburet. Ignis vbiq̄ ferox ruptis regnabit habenis. Quātoq̄ diuti⁹ nos expectat iudex vt emendemus tanto districti⁹ iudicabit si neglexerim⁹. Cur ergo tāto tēpore p̄ vitam istam desideram⁹: in q̄ quanto amplius viuim⁹ tanto plus peccamus. Quanto enī vita longior tāto culpa numerosior. Quotidie crescūt mala ⁊ subtrahunt̄ bona. Assidue variat̄ homo p̄ p̄spera ⁊ aduersa ⁊ ignorat q̄n̄ mouat̄. Sicut enī stella in celo coruscās velocit̄ currit ⁊ cito

deficit:et sicut scintilla ignis subito extinguit̄ ꝛ ī cinerē reuertet²: sic cito vita ista finit̄· Dū enī libent̄ ac iocundissime hō morat̄ in mūdo/diuqꝫ se victurū arbitrat̄:ac multa ī lōgo tp̄e disponit agē da·subito rapit̄ morte ꝛ ex impulso aufert̄ aīa ei⁹ a corpore·

¶ De sep̄atōe aīe a corpore ꝛ de p̄gressu ad iudicium·

Verūtamen cum magno metu magnisqꝫ dolorib⁹ sep̄at̄ aīa a corpore·veniūt enī angeli assumere vt p̄ducant eam añ tribunal iudicis metuēdi· Et tūc illa memorās op̄a sua mala ꝛ pessima:que die noctuqꝫ gessit cōtremiscit ꝛ q̄rit ea fugere inducíasqꝫ petere dicens·date mihi saltē vni⁹ hore spa ciū· Tunc quasi simul loquētia oīa ei⁹ op̄a dicēt· Tu nos egi sti op̄a tua sum⁹·nō te deserum⁹ ſ꞉ semp̄ tecū erim⁹ ꝛ tecū ad iu dicū p̄gemus·vicissqꝫ multis ꝛ multiplicib⁹ criminib⁹ eā accusa būt·multaqꝫ falsa testimonia aduersus eā inuenīēt/ quanq̄ꝫ vera satis sufficere possent ad cōdemnatōe3· Demones vero terribili vultu ꝛ aspectu eā terrebūt ꝛ ingēti furore eā p̄sequent̄· ꝛ comp̄ hēdent eā tam terribilit̄ q̄ꝫ horribiliter volētes eā possidere ꝛ reti nere nisi sit q̄ eripiat· Tūc aīa inueniēs oculos clausos ꝛ os alios qꝫ corp̄is sensus p̄ q̄s solebat egredi ꝛ delectari in his exteriori bus·reuertet̄ ad se ꝛ vidēs se solā ꝛ nudā ingenti horrore cōcus sa desp̄atiōe deficiet in se ꝛ cadet sub se· Et q̄a amore mūdi ꝛ car nis voluptate dei amorē dereliq̄rat:ipa derelinquet̄ a deo misera in hora tāte necessitatis·atqꝫ demonib⁹ tradet̄ ī inferno cruciāda Sic anima peccatrix in die qua ignorat ꝛ hora qua nescit rapit̄ a morte ꝛ rapitur a corpore/pergitqꝫ ad infernum miserijs plena tremens merens ac dolens· Et cum nullam excusationem habeat quam pro peccatis suis possit obtendere contabescit ꝛ pertimescit ante deum apparere·ingenti horrore concutitur ac multiplicibus cogitationum estibus agitatur:cum ingenti solutōne carnis · et subductis e medio omnib⁹:et se ꝛ illum terminum considerat cui ap̄pinquat· ꝛ post paululū hoc venit qđ ī eternū nō poterit muta ri· Cōsiderat ergo plane q̄ꝫ districtus iudex veniat· ꝛ añ seuerita te3 tāte iustitie ratōes vite sue ponat· Si enī aīa cuncta op̄a ma la q̄ intelligere potuit euitauit:ventura tñ corā tā districto iudice

illa magis q̄ in semetipsa non intelligit ꝑtimescat: crescat pauor. et cum cogitat ꝙ viā vite huius nequaq̄ꝫ sine culpa transire potuit Nec hoc quoqꝫ qd̓ laudabilit̄ gessit sine aliq̄ reatu est si remota pietate iudicabit. Quis enim cōsiderare valeat q̄nta mala ꝑ momenta tēpoꝝ ꝑpetramus: ⁊ q̄nta bona facere negligim⁹. Sicut enim peccatū ꝑpetratio mali sic delictuꝫ est desertio boni. Grauis siquidem iactura est cū nec bona facim⁹ nec bona cogitamus: ſꝫ cor nostrum ꝑ vana ⁊ inutilia deserim⁹ vagari. Nimis enī difficile est cor tenere ⁊ ab illicita cogitatōe obseruare. nimis etiā difficile ē terrenas occupatōnes sine peccato ministrare. Quapropter null⁹ semetipm iudicare ⁊ cōprehendere potest pfecte. sed multis cogitatōnibus occupatus sibimet aliq̄ mō manet incognitus: vt omnino qd̓ tolerat nesciat: ꝓpterea vrgēte exitu subito terret̄ metu quia si illa que sciuit nunq̄ꝫ se ꝑteriuisse meminit formidat ea que nescit.

De dignitate anīe. Capitulum. iij.

Anima insignita dei ymagine/decorata similitudine/desponsata in fide: dotata spiritu/redempta sanguine/deputata cum angelis: capax beatitudinis/heres bonitatis/ratōis ꝑticeps/qd̓ tibi cū carne ista vñ ista pateris: ꝓpt carnem tibi aliena imputant̄ peccata: atq̄ꝫ cū ipsa in nihilum es redacta et quasi nihilum ⁊ inane reputata. Nihil aliud est caro cū q̄ tibi tanta est societas nisi spuma caro facta/fragili vestita decore/sed erit quondam cadauer miserum ⁊ putridū ⁊ cibus vermium. Nā q̄ntūcūq̄ꝫ extollat̄ caro ē. si enī diligent̄ cōsideres qd̓ ꝑ os ⁊ nares ceterosq̄ꝫ meatus corpis egrediat̄: vili⁹ sterquilinū nūq̄ꝫ vidisti. Si singulas eius miserias enumerare velis q̄ꝫ sit onerata peccatis/irretita vicijs: pruriēs cōcupiscentijs/occupata passionibus/polluta illusionibus/ꝓna semp in malum ⁊ in omne vicium ꝓcliuis/plena omni cōfusione ⁊ ignominia/inueniesq̄ꝫ ꝓpt carnē homo vanitati similis factus est/quia ex illa initium cōcupiscentie traxit/quo captiu⁹ tenet̄ ⁊ incuruat̄ vt diligat vanitateꝫ ⁊ iniq̄tatem operetur. Attende homo quid fuisti an̄ ortū ⁊ quid es ab ortu vsq̄ꝫ ad occasum atq̄ꝫ quid eris post hanc vitam. Profecto fuisti qd̓ non eras postea de vili terra factus ⁊ in vilissimo panno inuolutus. mēstruali sanguine in vtero matris fuisti nutritus. tunica tua fuit pellis secūdina. sic indutus ⁊ ornatus venisti ad nos

nec memor es q̄ sit vilis conditio tua. Vñ vsus. Forma fauor populi feruor iuuenilis opesq̄. Surripuere tibi noscere qd sit hō Nihil aliud ē homo q̄ sperma fetidū / vermiū cibus / et sacc⁹ stercor. vñ vsus Post hominē vermis p⁹ vermē fetor et horror. sic in nō hominē vertit omis hō. Cur ergo supbis o homo nō attendens q̄ fuisti vile semen et sanguis coagulat⁹ in vtero materno. deinde miserijs hui⁹ vite exposit⁹ et peccato. postea vermis et cib⁹ vermiū futur⁹ in tumulo. Quid supbis puluis et cinis? Cui⁹ cōceptus ē culpa / nasci miseria / viuere pena / labor vita / mori angustia necesse tñ mori Cur carnē tuā pciosis reb⁹ impinguas et ad ornas. quā post paucos dies vermes deuoraturi sunt in sepulcro? animā vero tuā nō adornas bonis opibus. que deo et angelis ei⁹ psentāda ē in celis. Quare animā tuā vilipendis et ei carnē pponis? dominā ancillari et ancillā dñari magna abusio est. Tot⁹ siquidem mund⁹ ad vni⁹ anime pcium estimari nō potest Nō enim p toto mūdo de⁹ animā suā dare voluit quā p humana aīa dedit. Sublimi⁹ est enī pcium aīe q̄ tot⁹ mund⁹ / q̄ non nisi sanguine xp̄i redimi potuit. Quā ergo cōmutatōz o homo dabis p anima tua? q̄ p nihilo das illā. Nōne dei fili⁹ cū esset in sinu dei patris a regalib⁹ sedib⁹ ppterea et p ea descendit vt eā liberaret a potestate dyaboli. quā cū vidisset peccato funib⁹ irretitā: iamq̄ demonib⁹ traditā vt morte ppetua damnaret. fleuit sup illā que se flere nesciebat. nec solū fleuit s; etiā se occidi pmisit vt pciosi sanguinis sui pcio eā redimeret pditaz p peccatis. Vñ vsus. Aspice mortalis p te dat hostia talis. Ecce vides q̄nti mihi sis cū sim tibi tanti.

De nobilitate et preciositate anime.

Agnosce hō q̄ nobilis aīa tua: et q̄ grauia sint vulnera ei⁹ p q̄bus necesse fuit xp̄m vulnerari. Si enī hec nō essent ad mortē sempitnaz nunq̄ p eoz remedio dei fili⁹ moreret. noli ergo vilipēdere aīe pciositatē cui a tāta maiestate tantā vides cpassionē exhibere. fudit enī ipe lacrimas p te. laua et tu p singulas noctes lectū tuū cord cpunctōe et lacrimaz assiduitate. fudit et ipe sanguinē suū p te funde tu q̄tidiana corpis afflictōe. Qz si exteriori martirio p xp̄o te ponere nō potes: saltē interiori quodā et lōgiori martirio te pone. noli attēdere qd caro velit s; qd spūs poscat. Tūc enī gl'osus spūs erit cū ad dñm suū redierit ita q̄ de corpe minimū secū tulerit et deterserit omē sordiciū

Si vero dicis durus est hic sermo nō possum mundū spnere ac de
serere nec carnem meā odio habere. Dic mihi vbi sunt amatores
mundi qui añ pauca tēpora nobiscū erāt? nihil enī ex eis remāsit
nisi cineres ꝛ vermes. attende diligent̄ quid sunt ꝛ quid fuerunt
homines fuerunt sicut tu: comederunt ꝛ biberunt ꝛ riserunt. du-
xerunt in bonis dies suos ꝛ in puncto ad inferna descenderūt. hic
caro eoꝝ vermib9: illic aīa eoꝝ ignibus deputat̄: donec rursus
infelici collegio colligati sempiternis inuoluant̄ incendijs qui socij
fuerunt in vicijs. Vna nāq pena implicat quos vnus amor in cri
mine ligat. Quid ꝓfuit illis inanis gloria/breuis leticia/mundi
potencia/carnis voluptas/false diuitie/magna familia/ꝛ magne
cōcupiscentie? vbi risus: vbi iocus. vbi iactantia: vbi arrogantia
De tanta leticia quanta tristicia? post tantā voluptatē tā grauis
miseria. De illa exultatōe ceciderunt in magnā miseriā et grādē
ruinam ꝛ in magna tormēta. Quicqd illis accidit tibi accidere po
test quia homo es. homo de humo ꝛ lymus de limo. de terra es et
de terra viuis ꝛ in terrā reuerteris. qñ veniet dies illa vltima: q̄
subito venit ꝛ forsitan hodie erit. Certū est ꝙ morieris s; incer-
tum ꝛ dubiū est qñ aut quō aut vbi. quoꝫ mors vbiq te expe-
ctat. Tu quoq si sapiens fueris vbiq eam expectabis. Si carnē
sequeris morieris in carne. si in carne delectaberis cruciaberis i car
ne. Si curiosas vestes exquiris seu exq̄sieris ꝓ ornatu vestiū sub
ter sternet̄ tinea. et operimentum subt̄ te erunt vermes. Iusticia
enim dei aliud iudicare nō potest nisi ꝙ opa nostra merent̄ ꝛ me
rita. Qui enī plus diligit mundū q̄ deum. seculū q̄ claustrū. gu-
lam q̄ abstinentiā. luxuriā q̄ castitatē sequit̄ dyabolum ꝛ ibit cū
eo in supplicium.

¶ De miserijs ꝛ penis maloꝝ.

Quis putas tunc meror erit quis luct9 que tristicia. cum
sepabunt̄ iniusti a cōsortio iustorū ꝛ a visione dei. et tra
dent̄ in potestate demonū: ꝛ ibunt cū ipsis in supplicium
eternū. vbi erunt sp̄ sine fine in luctu ꝛ gemitu. ꝓcul quippe a bea
ta paradisi ianua exulati: cruciabunt̄ in iehēna ꝑpetue nunq̄ lucē
visuri: nunq̄ refrigeriū habituri s; p milia miliū annoꝝ ī inferno
cruciandi nec inde vnq̄ liberādi. vbi nec qui torquet̄ aliqñ morit̄
nec q̄ torquet aliqñ fatigat̄. sic enī ibi ignis cōburit ꝛ cōsumit vt
sp̄ reseruet̄. sic tormēta augent̄ vt sp̄ innouent̄. Iuxta q̄litatem

vero culpe vn9qsq3 penã sustinebit ichẽne. ⁊ similib9 culpis simi-
les debent̃ cruciat9. nil ibi audiet nisi flet9 ⁊ plãct9 gemit9 ⁊ vllu
lat9: stridor dentiũ atq3 meror. nilq3 ibi videbit nisi vermes ⁊ lar
uales facies tortoꝝ. atq3 horrida ⁊ teterrima mõstra demonũ vñ
vĩsus. Est loc9 indignis q̃ nõ extinguit̃ ignis. Nec q̃ torq̃t nec
q̃ torq̃t mouet̃. Fug9 flãma timor vermes flagellaq3 fetor. de-
monis aspect9 sceleꝝ cõfusio luct9. Sũt baratri pene q̃s deb3 q̃s
q3 timere. Vermes crudeles mordebũt intima cordis. Hinc dolor
inde pauor gemit9 hinc stupor ⁊ horror. Ardebũt miseri igne in-
extinguibili in eternũ ⁊ vltra. in carne cruciabunt̃ ꝑ ignẽ. in spũ
ꝑ cõsciẽtie vermẽ. Ibi erit dolor intolerabilis. mors corꝑis ⁊ aĩe
sine spe venie ⁊ mĩe. Sic tñ mouent̃ vt sꝑ viuãt ⁊ sic viuẽt vt sꝑ
mouent̃. Ita anĩa peccatrix aut ĩ inferno ꝓ pctĩs cruciabit̃ aut
ĩ ꝑadiso ꝓ bõis meritis collocabit̃. Nũc igit̃ vnũ de duob9 eliga
m9: aut sꝑ cruciari cũ impijs aut ꝑpetue letari cũ sanctis. Bonu3
siq̃de3 ⁊ malũ mors ⁊ vita añ nos sunt posita ut ad qd̃ ipoꝝ volu
erim9 manũ extẽdam9. si tormẽta nos ñ terrẽt saltẽ p̃mia nos mul
ceãt ⁊ inuitent. ¶ De p̃mio ⁊ felicitatibus bonorum.

Premiũ ẽ videre deũ/ viuere cũ deo/ viuere de deo/ esse cũ
deo/ esse i deo q̃ erit omĩa i omnib9 habere deũ q̃ ẽ summũ
bonũ. ibi ẽ sũma felicitas/ sũma iocũditas vera lib̃tas/ ꝑfe
cta caritas/ etña securitas ⁊ secura etñitas. ibi ẽ vera leticia. ꝑfe-
cta sciã/ oĩs pulcritudo/ oĩs beatitudo. W9. Est ibi pax pietas:
bonitas lux v̄tus honestas. Gaudia leticie dulcedo vita ꝑhẽnis.
Gl̃a laus ⁊ req̃es amor ⁊ concordia dulcis. Sic ergo cũ deo beat9
erit hõ. in cui9 cõsciẽtia pctũm nõ fuerit inuentũ. videbit deũ ad vo
luntatẽ. hẽbit eũ ad voluptatẽ. fruet̃ eo ad iocunditatẽ. in etñi-
tate vigebit. ĩ veritate fulgebit. ĩ amicitate gaudebit. sic enĩ ꝑma
nẽdi hẽbit etñitate3: sic cognoscẽdi facultatẽ: sic req̃escẽdi felicita
tẽ. illi9 siq̃de3 sancte ciuitatis erit ꝑnceps/ cui9 angeli sunt ciues/
de9 pat̃ templũ/ fili9 ei9 splẽdor ⁊ sapiã/ spũssanct9 caritas. O ci
uitas celestis/ mãsio secura/ pãtria totũ cõtinẽs qd̃ delectat/ popul9
sine murmure/ incole q̃eti/ homĩes nullã indigentiã hñtes/ q̃3 glo
riosa dicta sunt d̃ te ciuitas dei/ sicut letantiũ omniũ habitatio est
ĩ te. Omnes letant̃ in leticia ⁊ exultatõe. omnes letant̃ in deo/ c9
aspectus ẽ pius ⁊ benignus ⁊ facies decora/ eloquiũ dulce/ delecta
bilis est ad videndũ/ suauis ad habendũ/ dulcis ad ꝑfruendũ. ipe
deus ꝓpter se placet/ ꝓpter se sufficit ad meritũ ⁊ sufficit ad p̃miũ

Nec extra illū aliud quicq̄d q̄rit̄ q̇a totū in illo inuenit̄ q̇cquid desiderat̄. semꝑ libꝫ aspicere semꝑ intueri. semꝑ habeti. sꝑ in illo delectari ⁊ sꝑ illo ꝑfrui. In illo clarificat̄ intellectꝰ ⁊ purificat̄ affectus ad ꝯgnoscendū ⁊ diligendū veritatē. ⁊ hoc est totū bonū homīs scꝫ noscere ⁊ amare creatorē suū. Que ergo nos agit vesania vicioꝝ sitire alias supꝑbire absinthiū hꝰ mūdi sequi naufragia vite labentis pati infortuniū. impie tyrānidis ferre dominiū. ⁊ n̄ magis cōuolare ad felicitatē sanctoꝝ ⁊ ad societatē angeloꝝ: ad solennitatē supne leticie: ad iocūditatē ꝯtēplatiue vite. vt possimus ad potētias dn̄i intrare ⁊ videre supabundātes diuitias bonitatis eiꝰ. ibi notabimꝰ ⁊ videbimꝰ q̄ꝫ dulcis ē dn̄s ⁊ q̄ꝫ magna multitudo dulcedinis eiꝰ. videbimꝰ glorie decorē: sanctoꝝ splēdorē ⁊ regie potestatis honorē. ibi cognoscemꝰ patris potentiā: filij sapiā: spūssancti benignissimā clementiā: ⁊ ita habebimꝰ noticiā illiꝰ summe trinitatis. Nunc a nata corpa ꝑ corpꝰ videmꝰ / ymagines etiā corpum ꝑ spūm sanctū cernimꝰ. tunc vero ipā veritatē puro mētis intuitu videbimꝰ. O beata visio videre deū i seipo ⁊ eum in nob̄ ⁊ nos i eo felici iocūditate ⁊ iocunda felicitate Ibi enī q̇cquid desiderabimꝰ totū habebimꝰ: nihil ampliꝰ desiderantes ⁊ q̇cquid videbimꝰ amabimꝰ: ipō amore beati sumꝰ dulcedine amoris ⁊ suauitate cōtemplatōis. Hec erit summa illiꝰ felicitatis quō intelliget̄ in suo puro esse sincera diuitas. cōphendet̄ ibidē incōphensibilis trinitas: patebunt archana diuitatis: videbitur ⁊ amabit̄ deus. Et hec visio ⁊ hec delectatio totū cor homīs implēs ⁊ satiās tota erit beatitudinis ꝯsumatio. vna erit omnium lingua iubilatio indefessa: vnꝰ affectus amor eternꝰ. patebit veritas: implebit̄ caritas ⁊ erit integra corpis ⁊ anīe societas. Fulgebit sicut sol humanitas glorificata: q̇eta erit carnis ⁊ spūs sanitas. angeloꝝ ⁊ hoim vnum erit gaudiū: vnū colloquiū: vnū cōuiuium. nec languebit amor: nec liquescet dilectio. p̄sentibꝰ omnibꝰ bonis nulla erit dilatōis afflictio. quō beatifica diuīe maiestatis p̄sentia omnibꝰ erit oīa ⁊ erit ī cōmuni oīm omīpotētia / sapiētia: pax iustitie intelligētia. nō erit ī illa pata diuersitas līguaꝝ sꝫ pacifica ⁊ cōcors cōcordia moꝝ ⁊ affectuū. In torrēte illiꝰ voluptatis nil appetet vltra cumulata societas tāta erit ibi felicitas. siq̇dem ibi erit cumulus felicitatis: supueniēs gloria ⁊ supabundans leticia.

Sȝ ad hec q̄s ydoneus ꝓfecto ver⁹ penitēs / bon⁹ obediēs / amabilis soci⁹ fidelis seru⁹. Uer⁹ enī penitēs sp̄ ē ī labore ꝛ dolore. dolet de p̄teritis / laborat ꝑ futis cauēdis ꝛ gaudijs acq̄rēdis. Beata siq̄deȝ penitētia ē sine intermissione de peccatis dolere / plāgat cōmissa ne cōmittat plāgenda / id ē ne faciat illa q̄ debeāt plangi id ē ne iteꝝ peccet. Irrisor nāqꝫ ē ꝛ nō vere penitēs q̄ adhuc agit qđ penitebat. Si ergo vis ver⁹ penitēs esse cessa a pctō ꝛ noli amplius peccare. quōȝ inanis ē penitētia q̄m sequens coinq̄nat culpa. Bon⁹ obediēs dat suū velle ꝛ nolle in man⁹ sui p̄sidentis vt dicere possit illud p̄s. Paratū cor meū de⁹ paratū cor meū. q̄si dicat paratū ad q̄cunqꝫ p̄cepis facere: paratū ad nutū nutui tui⁹ obedire. paratū tibi vacare / ꝓximis mīstrare ꝛ meip̄m custodire / ꝛ ī celestiū cōtēplatōe req̄escere. Amabilis soci⁹ oibus ē officiosus ꝛ nulli onerosus: q̄a deuot⁹ est ad dn̄m / benign⁹ ad ꝓximum / sobrius ad mundū. dn̄i seru⁹ ꝓximi soci⁹ / mūdi dn̄s. superiora habet ad gaudiū / eq̄lia ad cōsortiū. Inferiora redigit ad vtilitatē medioꝝ ꝛ ad honoreȝ superioꝝ. superiora sequēs / inferiora trahēs. ab illis possessus / illa possidens. Fidelis seru⁹ sp̄ ē in cōtemplatōe dei ꝛ custodia sui. Custodie ergo tue p̄us adhibe omnē diligentiā. deinde intelliges nunqꝫ posse sufficere ad custodiendū tua industria diuinā implora clementiā. Itē ad cōtemplandū in te creatoris tui voluntateȝ bonā bn̄placentē atqꝫ pfectā: angelicā exora tutelam patrociniūqꝫ omniū cū xp̄o regnantiū sp̄ roga. Curre p omnes supplica singulis ꝛ simul omnes. et clamās dic. Misereminī mei miseremī mei salteȝ vos amici mei. recipite fugitiuū vestꝝ ꝫ fratrnaleȝ ꝛ cōsanguineū ex sanguine redemptoris. Cū paup stat ꝛ clamat ad hostium ꝛ pulsat: apite pulsanti ꝛ ducite vsqꝫ ad regem: vbi ꝓstrat⁹ iaceā corā deo iudice. vincā omēs miserias ꝛ necessitates quas patior. ad postremū vero p̄lato tuo cor tuū cū omni ꝓgenie recōsigna vt nullū ī te remaneat peccatū qđ nō pura cōfessiōe deleat. Dn̄m ih̄m xp̄m ꝛ sup cor tuū signaculū pone. xp̄s enī cordis hostiū custodit. ꝛ ē cordis hostiari⁹ ꝛ p illū ingrediāt ꝛ egrediant omnes familie. Cōsequent assunt milia miliū ad fores exterioꝝ sensuū accubantiū. nec alienigena audet irrūpere terribiles illas acies hostiarij reuerentiā ꝛ angelorum custodiam.

¶ De discussione et recognitione sui.

Integritatis tue curiosus explorator: vitam tuã quotidiana dis cussione examina. Attende diligens q̃ntum pfidis vel q̃ntuz defi cis: q̃lis sis in moribus: q̃lis sis in affectionib9 ꝙ similis vel dissi milis deo: ꝙ longe vel ꝙ ppe nõ locoꝝ intuallo ƺ moꝝ affectib9 Stude ergo diligent cognoscere te q̃a multo melior ꝛ laudabilior es si te cognoscas ꝙ si te neglecto cognosceres cursus sideꝝ: vires herbaꝝ cõplexiones hominũ: natas aĩaliũ: ꝛ haberes omniũ cele stiũ ꝛ terrestriũ sciẽtiã. Redde ergo te tibi ꝛ si nõ sepe vel semp saltez interdum. rege tuos affect9, corrige act9, dirige gressus vt ĩ te nil remaneat indisciplinatũ. Pone omẽs transgressiones tuas añ oculos tuos. statue te añ te tanꝙ alienũ vel tanꝙ añ aliũ ꝛ sic teipm plange. sic plora iniq̃tates ꝛ peccata q̃bus deũ offendisti. Indica ei miserias tuas. ostende ei malicias aduersarioꝝ tuoruz Cũꝙ te corã eo iactaueris ĩ lacrimis: deprecor te vt memor sis mei Ego enĩ ex q̃ cognoui te in xpo diligo te. illic mencionẽ tui defero vbi illicita cogitatio suppliciũ ꝛ iusta pmeret premium. ad alta re nãꝙ dñi vt pctõr sto ƺ sacerdos tua nãꝙ memorat miserias: tu vero mihi vicez reddes si me amaueris ꝛ orõnuz tuaꝝ me pticipẽ feceris. ibi siq̃dez recordatõe tecũ p̃sens esse desidero vbi p te et tuis familiarib9 deuotas corã deo p̃ces fundis. Ne mireris si dixi p̃sens. quõz si me ideo amas q: ymago dei sum: ita tibi p̃sens suz sicut tuipe tibi. q̃cquid enĩ tu es substãtialit hoc ego sum. ymago aũt dei ẽ oĩs aĩa ratõalis. pinde q̃ ymaginez dei in se q̃rit tã pxi mum ꝙ se q̃rit. et q̃ illa q̃rendo in se inuenit: ꝛ ĩ omni homine ean dem cognoscit. Visio enim aĩe intellect9 est. Si ergo te vides me vides q: nihil aliud sum ego ꝙ qd̃ tu. Et si deũ diligis me yma ginez dei diligis. ꝛ ego diligendo deũ diligo te. ꝛ vnũ deum q̃ri mus ꝛ ad vnũ tendim9. sp inuicem nobis p̃sentes sumus: ƺ i deo in quo nos diligimus.

¶ Qualit sit se habendum in oratõe

Cum ad orandũ siue psallendum intraueris fluctuantiũ cogitationũ tumultũ exteri9 relinq̃: curamꝙ exteriorũ rerũ penit9 obliuiscere vt soli deo possis vacare. Fieri enim nam potest vt aliq̃s aliq̃n cũ deo loquat q̃ etiã cum toto mundo tacens fabulatur. Intende ergo illi q̃ intendit tibi. audi illum lo quentez tibi vt exaudiat te loquentẽ sibi. Ita fiat si diuinis lau dib9 psoluendis debita reuerẽtia ꝛ sollicitudĩe assistas vt singula v̓ba sacre scripture diligent attẽdas. nõ ꝙ ego ista faciam dicendo

ſꝫ qđ facere velle ⁊ nō facio: et nō fecisse penitet sed facere piget·
Tu es cui maior gratia concessa est votis ac deuotis p̄cibus pi=
as dn̄i aures ad te flecte: lacrimis ⁊ suspirijs ꝓ tuis excessib⁹ cle
ment exora· atq; cātica sp̄ualib⁹ ī omib⁹ opibus tuis illū lauda
⁊ glorifica· Nihil enī supernis spiritib⁹ magis spectare libet· nihil
summo regi iocundi⁹ exhibet· Sicut enī testat: sacrificijs laudis
honorificabis me· O q̄ felix esses si tu sp̄ualibus oculis sp̄ intueri
posses quō p̄ueniunt p̄ncipes cōiuncti psallentib⁹ in medio iuuencu
laꝝ timpanistriaꝝ: videres ꝓculdubio q̄ cura q̄ tripudio intsint
cātantib⁹: assistunt orātibus / assunt meditantib⁹ / supsunt qescen=
tibus ꝓuidentibus atq; ꝓcurātibus p̄sunt· Diligunt siquidem nos
cōciues superne patrie p̄rātes ⁊ ꝓ his q̄ hereditatē cupiunt salutis
sollicite cōgaudent ⁊ cōfortāt / instruūt ꝓtegunt ꝓuidentq; omni=
b⁹ omēs Ipi enī desiderāt aduentū nostrū· quōꝫ de nob̄ expectāt
ciuitatis sue ruinā restaurari· Diligent querūt ⁊ libent audiunt
bona de nob̄: sollicite discurrūt inter nos et deū nostrū medij: ge=
mitus nostros ad eū fideliter portātes / ⁊ ipsius grām deuotissime
reportātes· Nō dedignabunt esse socij nostri q̄ iam facti sunt mi=
nistri nostri· Exultare eos fecim⁹ qn̄ cōuersi sum⁹ ad penitētiaꝫ
festinem⁹ ergo de nob̄ eoꝝ leticiā adimplere· Ve tibi quicunq; es
q̄ desideras redire ad vomitū: reuertere ad lutū· putasne placatos
eos habere in iudicio q̄s tanto ⁊ spato vis p̄uare gaudio· Exul
tauerunt qn̄ venim⁹ ad religioneꝫ / tanq; de his q̄s de inferni por=
ta cernerēt reuocari· Quid vero erit nūc si ab ip̄a ianua paradi
si videriūt redire ⁊ retrorsum abire eos q̄ iam alterā pedem habe
bant in celo· Nā si corpora habem⁹ inferius ⁊ corda sursum: ita
alteꝝ pedem locam⁹ ī celo· Curram⁹ ergo nō passib⁹ corpis / ſꝫ
affectibus ⁊ desiderijs ⁊ suspirijs: quōꝫ nō solū angeli ſꝫ angeloꝝ
creator nos expectat· Expectat enī nos de⁹ pater vt filios ⁊ here=
des nos cōstituat sup̲ omīa bona sua· Expectat nos dei filius tan=
q; dei fratres ⁊ coheredes vt fructū sue natiuitatis ⁊ preciū sui sā
guinis deo patri offerat· Expectat nos sp̄us sanct⁹· ip̄e siquideꝫ ē
caritas bonitas ⁊ benignitas in quo ab eterno p̄destinati sumus·
nec dubiū est quin p̄destinationem suā adimpleri velit· Ergo q̄a
omnis celestis curia nos expectat ⁊ desiderat desideram⁹ eā et nos
quanto possumus desiderio· Cum magna namq; rubore ⁊ cōfusiōe

illuc perueniet· q̄squis eā vehement̄ videre hic nō desiderat· q̄cunq̄ vero hic vigilat iugi orōe ⁊ assidua meditatōe seu ɔtēplatōne in illa ɔuersat̄ ⁊ securus hinc egrediet̄ ⁊ cū magna leticia illuc suscipi etur· Ubicunq̄ ergo fueris intra temetipm̄ ora· si lōge fueris ab oratorio noli locū q̄rere qm̄ tuipe locus es· si fueris ī lecto aut in alio loco ora· Est enī ibi templū vbi frequent̄ orandū ē· et flexo corpe mēs erigēda ē ad deū Sicut enī nullū est momentū quo hō nō vtat̄ dei bonitate ⁊ mīa: sic nullū debꝫ esse momentū q̄ eū p̄sen teꝫ nō habeat ī mēoria· Sꝫ dicis· ego quotidie oro ⁊ orōis mee fructū nō inuenio nec aliquē video: ſꝫ sicut accedo ad illā sic rece= do· nemo mihi r̄ndet· nemo q̄spiā donat ſꝫ incassum videor laborasse· Sic loquit̄ hūana stulticia nō attēdens q̄d inde ꝓmittat veri= tas dicēs· Amen amē dico vob̄ q̄cquid orātes petitis credite q̄a accipietis ⁊ fiet vobis· Noli ergo vilipendere orōꝫ tuā quōꝫ ille ad quē oras nō vilipēdit· ſꝫ anteq̄ȝ egrediat̄ de ore tuo iubet eam inscribi ī libro suo· Et vnū e duob⁹ indubitant̄ sp̄are debemus/ quōꝫ aut dabit nob̄ q̄d petim⁹ aut q̄d nouit vtili⁹ esse·

¶ De bonis cogitatōibus

Cogita ergo ō deo q̄cquid meli⁹ potes· de te q̄cquid deteri⁹ vales· de te minus de illo vero ampli⁹ credere debes q̄ȝ po= tes cogitare· Omne enī temp⁹ in q̄ de deo nō cogitas hoc repu= ta vel estima ꝑdidisse· omīs siq̄deꝫ res aliena ē a nob̄: temp⁹ aūt tantū nostrū ē· vaca ergo tibipsi ⁊ vbicunq̄ fueris tu⁹ esto noli te reb⁹ tradere ſꝫ ɔmēdare· Quocunq̄ loco fueris cogitatōs bo nas tracta ⁊ aliq̄d salutare ī anīo tuo versa· Omīs siq̄deꝫ locus ad cogitandū ⁊ ad meditandū est cōgru⁹· Tota ergo facultate anīmū colligēs libere tecū habita ⁊ ī altitudine cordis tui deābula ibidem cenaculū grāde stratū xp̄o exhibe· mens nanq̄ semper est apud deū· illū añ oculos semꝑ habere debem⁹: ꝑ quē sum⁹ viuim⁹ ⁊ sapimus· ip̄m nanq̄ vt essem⁹ auctorē habemus· ip̄m vt sapien tes sim⁹ debem⁹ habere doctorē· et vt beati simus eterne suauitatis largitorē· Et ī hoc ymaginē ip̄i⁹ hoc est illi⁹ summe trinitatis co gnoscām⁹ in nob̄· Nā sicut ille sapiēs ⁊ bonus sic ⁊ nos ꝑ modu= lo nostro simus ⁊ nos esse scimus/ ⁊ illud esse ⁊ noscere diligimus Utere ergo teip̄o velut dei templo ꝓpter illud q̄d in te est simile deo· Honor siquidem summus deo est ipsum imitari et venerari·

Imitaris illũ si pius es· templũ eni sanctũ est mẽs pij ⁊ altare optimũ corp⁹ eius· Venerāris illũ si misericors es omib⁹ ⁊ pi⁹ Hostia siquidẽ acceptabilis deo ẽ bñfacere ⁊ deo p̃ omnib⁹· fac omia sicut fili⁹ dei vt dign⁹ sis eo q̃ filium te vocare dignat⁹ est· In oibus vero q̃ agis deũ esse p̃sentẽ scito: p̃sentẽq; cognosce· Caue ergo in eo ne qđ male delectat vel visio vel cogitatio tua demoret̃ nec dicas nec facias qđ nõ licet· ꝫ si libet ne aliq̃ dicto vel facto deum offidas:· q̃ vbiq; p̃sens cernit q̃cquid facis· Magna tibi custodia necessaria ẽ quõq; añ oculos iudicis cũcta cernẽtis existis· Cũ illo tñ sp̃ secur⁹ es si te talẽ preparaueris vt tecũ adesse dignet̃ qui si tecũ nõ est p̄ grãz adest tñ p̄ vindictã· ꝫ ve tibi si illa ẽ tecũ imo ve tibi si illa tecũ nõ est· Illi nãq; irascit̃ de⁹ quẽ peccantẽ nõ flagellat· Nã quem hic flagellãdo nõ emẽdat in futuro grauius damnat·

De custodia cordis.

Certũ est quõq; mors tibi vbiq; minat̃:· dyabolus vbiq; insidiat̃ vt rapiat animã tuã qñ egrediet̃ de corpe tuo· Tu vero noli timere quõq; deus te inhabitat vt eripiat te a morte ⁊ a demone· fidelis eni soci⁹ ẽ deus nec deserit spantes in se nisi ipe p̃mitus deserat̃· Deserit̃ aũt cũ cor p̄ p̃uas cogitatões ⁊ inutiles discurrit vaga mẽte· idcirco omĩ sollicitudine ⁊ custodia illud custodire ⁊ tenere debes vt in illo requiescere possit· Omis q̃ppe creata q̃ sub sole est ĩ vanitatib⁹ mũdanis occupat̃ Nihil humano corde sublimi⁹ nihil nobili⁹ nihilq; deo similius inuenit̃:· quaꝓpter nihil aliud a te querit de⁹ nisi cor tuũ· Mũda ergo illud p̄ purã cõfessionẽ ⁊ assiduã oratõq; vt mũdo corde deũ videre possis p̄ cõtinuaq; dei circũspectõq;· In omĩ loco esto ⁊ subiectus ⁊ intentus Compone mores tuos vt sis inde pacat⁹· Dilige omẽs homĩes ⁊ omnib⁹ te amabilẽ exhibe vt sis filius dei· sic eris bon⁹ monach⁹ sanctus humilis et rect⁹· et cũ talis fueris memento mei· Ve mihi quia ista dico ⁊ nõ facio ⁊ si facio aliqñ non tñ p̄seuero· ista habeo ĩ memoria ⁊ nõ teneo in vita· habeo ĩ sermonib⁹ ⁊ nõ in morib⁹· legẽ in corde ⁊ ore rumino ⁊ cõtraria legi dei ago· lego ĩ ea de religione ꝫ plus diligo lectionẽ q̃ȝ orationem Verũtamen nihil aliud me docet tota diuina scriptura nisi religionẽ amare:· veritatem seruare: caritatẽ habere· Ego aũt miser ⁊ miserabilis citius curro ad lectõq; q̃ȝ ad oratõq;· libentius volo legere

ꝙ̄ missas auscultare. Expectat me q̇s volēs de necessitate sua mihi loq̇: ego vero aliquē librū accipio q̇d iste vel ille velit habere: lego ī illo ⁊ legendo amitto caritatis fructꝰ / pietatis affectꝰ / cōpūctionis fletꝰ / missaꝝ vtilitatē / celestiū cōtemplatōeꝫ. Nihil tñ ī hac vita dulciꝰ sentit̄ / nihil auidiꝰ sumit̄ / nihil aliud mentem ab omī amore mundi ita sepat: nihil sic animā cōtra tēptatōs mūdi roborat: nihil ita hominē excitat ⁊ adiuuat ad omne opꝰ bonum ⁊ ad omnē laborem.

¶ De vagatione mentis.

Miserere mei deus quoꝫ ibi plus pecco vbi peccata mea emēdare debeo. In monasterio nanq̧ sepe dū oro non attēdo q̇d dico ore. ore q̇dem oro ꝫ mēte foris vagāte fructu orationis ꝑuor. Corpe sum interiꝰ ꝫ corde ⁊ mēte sum foris ⁊ ideo perdo qd̄ dico. paꝝ enī ꝓdest sola voce cātare sine intētione cordis. Propterea magna ꝑuersitas seu insania ē qñ cum dño maiestatis loq̇ ꝑsumimus: ⁊ insensati aures ab eo auertimus ⁊ nescimus ad q̄s ineptas fabulas cor cōuertimus. Magna enim insania ē ⁊ grauit̄ vindicāda cū vilissimus puluis loquentē ad se dedignat̄ audire creatoreꝫ vniuersitatis. Ineffabilis vero ē diuine dignatio bonitatis q̇ quotidie cōspicit nos infelices: aures auertentes: obdurātes corda nostra. ⁊ nihilominꝰ clamat ad nos. redite ꝑuaricatores ad cor: vacate ⁊ videte quoꝫ ego sum deꝰ. Loquit̄ mihi deꝰ in psalmo ⁊ ego illi nec tñ cū psalmū dico attendo cuiꝰ sit psalmꝰ. idcirco magnā iniuriam deo facio cū illū ꝑcor vt ꝑcem meā exaudiat quā egoipse eam faciēdo nō exaudio q̇ eā fundo. deꝑcor illū vt mihi intēdat: ego vero nec mihi nec illi intēdo. ꝫ qd̄ deteriꝰ ē immūda ⁊ inutilia ī corde v̈sando fetorē horribileꝫ eiꝰ aspectibꝰ ingero.

¶ De instabilitate humani cordis

Nihil corde meo fugaciꝰ qd̄ q̇tiens me deserit ⁊ ꝑ prauas cogitatōs defluit toties deū offēdit. Cor meū cor vagū vanū ⁊ instabile ⁊ inscrutabile dū suo ducit̄ arbitrio ⁊ diuīo caret cōsilio ⁊ auxilio ī seip̄o nō pōt cōsistere ꝫ omī re mobili mobiliꝰ. ꝑ infinita detrahit̄ ⁊ hac illac ꝑ innumerabilia discurrit. et dū ꝑ diuersa req̇eꝫ q̄rit ⁊ nō inueīt ꝫ ī labore miserū ⁊ req̇e vacuū manet: sibi ñ ꝯcordat a se dissoāt a se resilit / volūtates alt̄nat ꝯsilia mutat edificat noua deserit veta: eadēq̧ iteꝝ alio ⁊ alio mutat mō ⁊ ordiat q̇a vult ñ vult ⁊ nunq̧ ī eodeꝫ statu ꝑmanet.

Sicut enim molēdinuz velociter voluit̄ ⁊ nihil respuit ꝭ q̄cquid imponitur molit· si aūt nihil imponit̄ seip̄m consumit· sic cor meū instabile semꝑ est in motu et nunquā quiescit: sed siue dormiā siue vigilem sompniat et cogitat q̄cquid illi occurrit· Et sicut molendinum arena si imponit̄ exterminat/pix inqnat: palea occupat sic cor meum cogitatio mala ꝑturbat/immūda maculat/vana inquietat ⁊ fatigat· Itaqꝫ cor meum dū futurū nō curat gaudiuz nec diuinum futuꝝ querit auxiliū· Ab amore celestiū elongat̄· et in amore terrestriū occupat̄· Cunqꝫ labit̄ ab illis ⁊ inuoluit̄ istis: vanitas illud recipit: curiositas deducit: cupiditas alliat: voluptas seducit: luxuria polluit: torquet inuidia· turbat iracūdia: cruciat tristicia: sicqꝫ cū millenis casib⁹ submergit̄ omib⁹ vicijs· quoniā vnū deū qui ei sufficere potuit vel poterat dimisit· Per multa diffpgitur huc illuc: querit vbi requies esse possit· ⁊ nihil inuenit qđ ei sufficiat donec ad ip̄m redeat· A cogitatione in cogitationē ducitur ⁊ ꝑ varias occupatōnes et affectiones variatur· vt saltem vanitate ipsarum impleatur quaꝝ qualitate satiari non potest· Sicut labit̄ cordis miseria diuina subtracta gratia· Cunqꝫ ad se reuertit̄ ⁊ cogitat quid cogitauit nil reperit qđ nō op⁹ fuerit: ꝭ importuna cogitatio q̄ cōponit multa de nihilo· sic deniqꝫ decipit ymaginatio quasi demonum illusio· Imperat mihi deus vt p̄beaȝ illi cor meum· et quia imperanti deo non sum obediens ⁊ subdit⁹ mihi sum rebellis et contrarius· Unde mihi subiugari non potero donec illi subiectus fuero· Michiqꝫ seruiam nolens qui nolo seruire volens· Iodirco cor meum plus machinat̄ vno momēto q̄ꝫ omēs homīes ō mōo ꝑficere possent vno anno· Cū deo nō suȝ vnit⁹ ⁊ ideo cū meipso sum diuisus· Cum illo vero vniri nō possum nisi ꝑ caritatē/nec illi subijci nisi ꝑ humilitatē: nec vere humil' esse nisi ꝑ veritatem: expedit ergo vt in veritate me discutiam et cognoscam q̄ꝫ vilis q̄ꝫ fragilis et q̄ꝫ labilis sum· deinde cum omēs miserias meas cognouero necesse est vt illi inhereā ꝑ quem sum sine quo nihil sum et nil facere possum· Et quia a deo peccādo recessi: nisi per veram confessioneȝ ad illum redire non possum Ceterum ergo oportet quod fatendum est quia nunqꝫ eo modo aut ea intentione quo peccaui peccata confessus sum: nec omnia recordatus sum. Aut propter vetustatem aut propter multitudinem·

que confessus sum non sum pure cõfessus. ꝓpter turpitudinẽ con fessionem meam diuisi vt diuersis sacerdotibus diuersa manifesta rem. et ita veniã carui ad quã ꝑ partes venire putaui. Execran da nanq; fictio est peccata diuidere ⁊ supfiacetenus radere ⁊ non intrinsecus eradicare. non eni est vtilis cõfessio nisi in oris veri tate ⁊ cordis puritate. et vt tres sint q̇ testimoniũ dant in celo: pater/filius ⁊ spiritus sanctꝰ. Addamus testes sacerdotes cordi ⁊ ori. vt in ore duoꝝ vel trium testiũ stet omne verbũ. Sed di cis sufficit mihi soli deo confiteri quia sacerdos sine eo absoluere non potest. ad qd̄ nõ ego sed beatꝰ iacobus respondit dicens. Cõ fitemini alteruꝰ peccata vestra. Conueniẽs nanq; est vt nos q̇ peccando deo contumaces fuimus/penitendo supplices sacerdoti bus ⁊ ministris eius simus. Et homo qui ad gratiam dei cõseruã dam mediatore non eguit: iam eam nisi per mediatorem non pos sit habere. Gemat igit̄ et suspiret ⁊ anxius ꝓ peccato timeat et expauescat. sollicitus discurrat auxiliatores ⁊ intercessores querat ꝓsternat se humiliter homi qui humiliter astare noluit creatori. Nam ⁊ hoc saluberrimũ est vt corde peniteat ⁊ ore delictum suuȝ confiteatur: vt deus qui p̄sens adest cor ꝑ penitentiam cõpungat deinde assit vt penitenti peccatoꝝ veniam tribuat. qd̄ si forte pec cator vere peniteat ⁊ interueniente articulo necessitatis ad cõfessi onem venire nõ possit. Cõfidenter credere debemus ꝙ summꝰ sa cerdos complet in eo quod non potest mortalis. Et iam apud deum factum constat quod homo vere voluit sed non valuit ad implere. quia confessionem non contemptus exclusit/ sed impedi uit necessitas.

De confessione religiosi.

In capitulo vbi peccata mea emẽdare debui peccatis peccata ad didi. cum de illis proclamatus fui aut aliquo modo excusaui aut ex toto negaui. aut quod deteriꝰ ē defendi ⁊ impatiens respondi. Cum enim nullũ sit peccatũ a quo non sim aliquo modo contami natus aut contaminari non possum. iustum est valde vt omni oc casione remota emendationem ꝓmittam. Vnde ⁊ vt de quocũq; clamem ꝙq; sic liberari valeam a peccato ꝑpetrato aut ꝑpetrãdo

M Ultitudinez iniquitatum meaꝝ expauescens alioꝝ ini quitates reprehendere timui: et ideo mortis actor extiti qa iure qd clamādo expellere potui non expuli. Indignatus sum aduersus alios q me de vitijs meis arguebant. et qs amare debui odiui. Illa que mihi nocebāt vel displicebāt desideraui vt non essent. sciebam tñ ꝙ in natā sui erāt bona ⁊ a bono factore facta. sed ideo mihi nocebant qa malus eram et male eis vtebar. nihil enim mihi cōtrarium est nisi ego ipse. Mecum est quicquid mihi nocere pōt. et egoipē mihi sathana sum. Optaui vt deus peccata mea nesciret aut punire nolet aut nō posset. ⁊ ita volui deum esse insipientē et iniustum ⁊ impotentez. qd si esset deus non esset. Nō est supbia sup supbiam meā. ꝓpterea longe a salute mea verba delictoꝝ meoꝝ. Suspecta qdem est deo supbia: nec fieri potest vt cum dni grāz reuertat. Diuersum vtiqꝫ hospitium nec in eodem habitāt animo quibus nō licuit cohabitare in celo. in celo nata est sed velut immemor qua via inde cecidit: illuc postea redire non potuit. Cum aere pluuia vel nimio frigore turbatus fui aut calore contra deum iniqꝫ murmuraui. Omnia nanqꝫ q ad vsum vite accepimus ad vsum culpe cōuertimus: quaꝓpt dignū est vt q in cunctis peccauim⁹ in cunctis feriamur. Sepe ad sacrū ministerium vocem fregi vt dulcius cantarē. magis delectabar in vocis modulatione q̄ꝫ in cordis cōpunctione. Deus vero cui non abscondit quicqd illicitū ꝑpetrat non q̄rit vocis lenitatē ſʒ cordis puritatez. Nā dum cantor mulcet ꝓplm vocibus deum irritat prauis moribus. Licentiaz loquēdi vel aliqd faciendi sepe nimiā inportunitate vel calliditate a p̄latis meis extorsi. non attēdens miser: quōz ille se decipit q apte vel occulte satagit vt hoc ei pater spūalis iniungat qd ipē desiderat. Necum vel cultellū vel aliud vile multotiens desideraui nec cōfessus sum: quia peccatū non extimabam ꝓpter rei vilitatez. verꝫtamen multum distat quicqd substantia vilis vel p̄ciosa requirat dum equaliter sit corrupt⁹ affectus. Non enī cultellus vicium est sed cultelli appetit⁹. neqꝫ auꝝ vicium est ſʒ auri cupiditas. In labore nō laboraui q̄ntum debui vel quantum potui. In silentio enim fui actuosus qd est magnuz peccatum. In silentio nāqꝫ sic nemo debet esse actuosus vt in eo silentio vtilitatez nō cogitet ꝓximi: nec sic actuosus vt cōtēplatōez

nō reqrat dei· pax eni ꝑficit sibi q̇ alteri non ꝓdest cum potest

DE vicijs me iactaui putās esse insigne ¶ De iactātia· ṽtutis vbi erat lapsus criminis· de ṽtutibus etiā vicia feci· Justicia nāq̧ dū suū excedit modū crudelitatis viciū gignit· ⁊ nimia pietas ī dissolutōꝫ disciplīne discurrit· ⁊ sic sepe viciū est qd̄ ṽtus putat̄· Sicut remissa segnicies mansuetudo credit̄· ⁊ pigricies viciū q̇etis ṽtutē imitatur· Finxi me esse qd̄ non erā· dixi me velle qd̄ nolebā· aliud ore dicebā ⁊ aliud corde voluebā· et ita sub ouina pelle vulpinā cōsciētiā abscōdebā· vulpina plane cōsciencia est tepida cōuersatio/ aīalis cogitatio/ ficta cōfessio/ breuis ⁊ rara cōpunctio/ obediētia sine deuotōe· oratio sine intentōe/ lectio sine edificatōe/ sermo sine circūspectōe· O q̄ꝫ dura sunt mihi ista q̄ loq̄r quōꝫ meipm̄ ferio loquēdo· verūtamē q̇a me peccatorē nō nego ꝫ peccatū meū cognosco erit forsitan apud deū piū iudicē venie impetratio ipa cognitō culpe· Dicā ergo miser ego dicā culpā meā si forte sua pietas moueat ipm̄· dicam peccatū meū quōꝫ cognitio peccati initiū est salutis· Magnā porto coronā ⁊ vestē rotundā· regulā seruo ieiuniorꝫ· statutis psallo horis: ꝫ cor meū lōge ē a deo meo· exteriorē supficiē intuēs salua mihi omīa arbitror nō sentiēs vermē interiorē q̇ interiora corrodit· Comederūt alieni robur meū ⁊ ignoraui· ⁊ ideo ꝑgēs totus in ea q̄ foris sunt ⁊ ignarus interiorꝫ meorꝫ· sicut aq̄ effusus sum ⁊ ad nihilū redactus sum: p̄teritorꝫ obliuiscēs: p̄sentia negligēs: futura nō ꝓuidens· ingratꝯ sum ad bn̄ficia· ꝓnus ad mala ⁊ tardus ad bona· ¶ De reprehensione suipsius·

SI meipm̄ nō inspicio nescio meipm̄· si aūt meipm̄ inspicio nescio tolerare meipm̄· tanta inuenio ī me q̄ digna sunt rep̄hensione· et q̄nto sepius ⁊ vtiliꝯ me discutio tāto plures abhomiatōs in angulis cordis mei inuenio· Ex q̊ nanq̧ peccare cepi nunq̄ꝫ vnū dieꝫ sine peccato trāsiui nec adhuc peccare desisto: ꝫ de die in diē peccatis peccata addo· ⁊ ea p̄ oculis habeo nec gemo· erubescenda video nec erubesco· dolēda intuor nec doleo quod est mortis signum ⁊ damnatōnis iudicium· Membrū enim quod dolorem non sentit mortuum est· et morbus insensibilis est incurabilis· Leuis sum et insciꝰ sum et dissolutus· nec me corrigo: sed ad peccata que confessus sum quotidie ⁊ semꝑ redeo.

nec caueo foueaȝ in quam cecidi vel alios cadere vidi· Cumqȝ plorare et orare deberem pro malis que feci ⁊ pro bonis que facere neglexi prohdolor versum est michi in contrariū· Nam tepui ⁊ fugui a feruore orationis iam sine sensu frigidus remansi· et ideo flere meipsum non possum quoniam gratia lacrimarum recessit a me·

¶ Capitulum·xiij·

Peccata mea celare nō possum quoȝ vbicunqȝ vado cōsciencia mea mecū est secum portās quicqd in ea posui siue bonum siue malū· seruat viuo restituet defuncto depositum quod seruandum accepit· Si male facio adest illa· Si autem bene facere videor et inde extollor· illa adest viuo sup mortuū· vbiqȝ est mihi confusio peccati inseparabilis p q̄litate depositi· Sic in domo ꝓpria a ꝓpria familia habeo accusatorem ⁊ testes iudices ⁊ tortores· Accusat me consciencia· testis ē memoria/ ratō iudex· voluptas carcer: timor tortor: oblectamentū tormentum Que quot nanqȝ fuerunt oblectamenta mala tot erunt tormenta· Nam inde punimur vnde delectamur·

¶ Capitulū·xiiij·

Heu heu me dn̄e deus quoȝ inimici mei animā circundederunt scȝ corpus mund⁹ ⁊ dyabolus· A corpe fugere nō possum nec ipsaȝ a me fugare· Circumferre illū nocere est quoȝ alligatum ē mihi· pimere non licet· sustentare cogor· et cū illum impinguo hostem meū aduersum me nutrio· Si enī satis comedo ⁊ illud robustū fuerit sanitas ⁊ fortitudo ei⁹ mihi aduersat· Mund⁹ vero circundedit me ⁊ obsedit vndiqȝ p quinqȝ portas quinqȝ sensus corporis mei· sagittis suis me vulnerat ⁊ mors ītrat p fenestras meas in animā meam· q̇a respicit ocul⁹ ⁊ mentis sensum auertit· audit auris ⁊ intentatōnem cordis inflectit· odoratus cogitatōem impedit· os loquit̄ ⁊ fallit· p tactuȝ vero ardor libidinis p aliqua parua occasione excitat̄· et nisi cito respuam ⁊ expuam totum corp⁹ estuat ⁊ occupat vrit ⁊ incendit· p̄mo carnem modicū titulat· deinde delectatōe turpi virtutem meā maculat· ⁊ ad extremum p prauitatis assensum mentē subiugat· Porro dyabolus quem videre nō possum ⁊ ideo minus ab eo mihi cauere· tetēdit arcum suum ⁊ in eo sagittas suas vt sagitet me· parauit vt absconderet laqōs· dixit quis videbit eos· Laqueos poīt in auro ⁊ argento ⁊ in omibus q̇bus adutimur cum in illis male

delectamur ⁊ illaqueamur. Nec solum laqueum ponit sed viscū. Viscus est amor possessionis/ affectus cognatōis/ cupiditas honoris/ ⁊ carnis voluptas/ quibus inuiscatur ⁊ irretitur ne pēnis contemplatōnis p plateas supne syon possit volare. Sagitte dyaboli sunt ira/ inuidia/ luxuria quibus anima vulnerat̄. Et q̄s ille q̄ iaculā eius extinguere possit. Vꝰ. Prohdolor his telis pcutit̄ sepe fidelis. Heu mihi quia vbiq̄ bella vndiq̄ tela volant vndiq̄ temptamenta/ vndiq̄ picula/ quocunq̄ eo/ quocunq̄ me vertā nulla securitas. et que mulcent ⁊ q̄ contristant/ ⁊ que ue instant omnia timeo. Esuries et refectio/ somnus ⁊ vigilie/ labor ⁊ q̄es pugnant contra me. Nec minus est mihi suspectus iocus q̄ ira. Multos siquidem iocando scandalizaui. nec minus vereor p̄spera q̄ aduersa: nam p̄spera suauitate sua incautum me reddunt ⁊ decipiunt. aduersa vero quia aliquid amaritudinis habent/ vt potio amara me suspectum ⁊ timidum faciunt. Magis timeo malum qd̄ facio in occulto q̄ qd̄ facio in aperto. malum nāq̄ qd̄ nemo vidz nullus rephendit. et vbi non timet̄ reprehensor securius accedit tēptator ⁊ facilius ppetratur iniq̄tas. Nimirum quia vbiq̄ ē bellum. vbiq̄ piculum vbiq̄ est timendum. Et sicut in hostili regione versantibus hostibus hac illacq̄ circumspiciendū est: et ad omnem strepitū circumagenda est ceruix. Caro mihi suggerit mollia. mundus vana. dyabolus amara. Quia multociēs carnalis cogitatio importune mentē meam pulsat/ de cibo de potu d̄ somno ceterisq̄ similibus ad carnis curā ptinentibus. Caro mihi loquitur de ambitione seculi de iactantia de arrogantia. cogitatio vana in corde versatur de mundo. Quando autem ad iram ⁊ iracundiaz ⁊ amaritudinem puocor dyabolica suggestio est. cui non alit̄ q̄ ipi dyabolo resistendū est: nec aliter ab ea cauendū est q̄ ab ipsa damnatōne. Demonum est suggestiones malas suggerere/ nostrum est non cōsentire. Nam quotiens resistimus dyabolū superamus angelos letificamꝰ deū honoramꝰ. Xp̄s enim nos hortatur vt pugnemus. ⁊ adiuuat vt vincamus. quia certantes ī bello expectat: deficientes subleuat/ ⁊ vincentes coronat eterna vita. ad quam nos perducat dn̄s hiesus xp̄s amen. ¶ De pugnatōe hominis

Caro mea lutum est ideo lutosas ⁊ voluptuosas cogitationes habeo ab illa: vanas ⁊ curiosas a mundo

a dyabolo amaras ꝛ maliciosas. Isti tres inimici me impugnant et ꝑsequuntur. nunc aperte/nunc occulte/semꝑ autem maliciose. Dyabolꝰ enim plus cōfidit ī adiutorium carnis quō; domesticꝰ hostis magis nocet. Illa vero ad subuersionē meam cum illo fedus iniit vtpote de peccato nata ꝛ in peccato nutrita nimis corrupta ipa origine. sed multo amplius viciata praua cōsuetudine Inde est ꝙ caro concupiscit aduersus spiritum que assidue murmurat ꝛ impatiens est discipline. quia illicita suggerit/nec obtēperat rationi/nec inhibet vllo timore. huic accedit/hanc adiuuat ha; vti; vtitur serpens ille tortuosus hostis humani generis. cui nullum est aliud desiderium/nullum aliud negocium/nullum aliud studiū nisi perdere aīas nostras Hic ē qui iugit malū machinat argute loquit/artificiose suggerit: callide decipit: illicitos motus sufflat. ꝛ venenatas cogitatōnes inflammat. mouet bella/ nutrit odia/incitat gulam/mouet libidine;. desideria carnis instigat/peccati occasiones parat/ꝛ mille nocendi artibus corda hominū pulsare non cessat. hic est qui baculo nostro nos cedit/ꝛ cingulo proprio manus nostras ligat: vt caro q̄ data est nobis in adiutoriū fiat nobis in ruinam ꝛ scandalū. Grauis lucta est ꝛ grande periculum aduersus domesticum hostem pugnare/ maxime cum nos aduene simus ꝛ ille ciuis suam inhabitat regionem/nos exules sumus et pegrini. Magnum quoq; discrimen est aduersus dyabolice fraudis insidias vel astucias tam crebros modos ꝛ tam cōtinuos sustinere cōflictus. quē non tantū astutū facit natura subtilis: sed etiam longa exercitatio malicie eius.

Eripe me de inimicis meis de vicijs ꝛ ab his qui oderūt me quoniam confortati sunt sup me. Ego vero qui vsq; ad hanc diem vixi contra me alias cōtrarie iam ꝑ tua; grā; mihi viuere incipiam. Sic eni viuere debemꝰ vt cū corpꝰ a vermibꝰ deuorari incipiat i sepulcro/aīa letet cū sanctis in celo. Illuc spūs dirigendꝰ ē q̄ iturꝰ est. Illuc festinare debemus vbi semper viuimus ꝛ vbi mori amplius non timeamus. Si sic amamus instabile ꝛ caducum vbi cum tanto labore viuimus/ vbi comedēdo bibēdo dormiēdo vix carnis necessitatibꝰ satisfacimꝰ/multomagis amare debemꝰ eternā vitā vbi nullū laborē sustinebimꝰ

vbi summa semp iocunditas/summa felicitas/felix libertas & felix beatitudo: vbi similes erunt homines angelis dei/et fulgebunt iusti sicut sol in domo patris mei. Qualis qualis putatis tunc erit splendor animarum quando solis splendorez habebunt corpora: nulla ibi erit tristicia: nulla angustia/nullus dolor/nulla mors/sed ppetua sanitas semp ibi pseuerat. Non surgunt ibi macies neqȝ carnis miseria: nulla est ibi egritudo/nulla omnio necessitas/non ē fames/non sitis/non frigus/non estus/non lassitudo ieiunij/nec vlla temptatio inimici. non peccandi voluptas/non delinquendi facultas: sed totū leticia: totum exultatio possidet. homines angelis sociati sine vlla carnis infirmitate manebunt imppetuum. Ibi iocunditas infinita/beatitudo sempitna/in qua qui semel suscipitur semp tenetur. ibi est reqes a laboribus/pax ab hostibus/amenitas de nouitate. securitas de eternitate/suauitas atqȝ dulcedo de dei visione. Et qui nō habitare illic vehement desideret & propt pacem & pter amenitatem & pter eternitatē & pter dei visionem. Nullus est ibi peregrinus/ sȝ quicunqȝ illic venire merebunt securi in ppria patria manebunt. semp leti et semp saciati de visione dei. Et quanto plus aliquis deo obediens fuerit/tanto ampliorem mercedez ibi accipiet. quantumcunqȝ amplius deum amabunt tanto plus videbunt.

Dies homīs sicut vmbra super terram & nulla est mora et tunc ipe est dum distare videt. Cur ergo homo thesaurizas in terra cum sine dilatione transeat & illud qd colligitur & ille qui colligit? Et tu homo quid fructum expectas de mundo cui9 fructus ruina est cui9 finis mors est? Vtinā sapes & intelligeres ac nouissima puident puideres. Scio quendā qui p annos plurimos tecū vixit ad mensaz sedit/cibum de manu tua sumpsit/in sinu tuo dormiuit/cum voluit tecū colloquiū habuit: hic iure hereditario seruus tuus est. sed qa abeunte etate delicate nutriuisti eum et vge pepasti cōtumax effectus leuauit calcaneum suū sup caput tuū & te in seruitutem redegit & tui crudeliter dñat. Sȝ fortasse dicis quis ē hic? vetus hō tu9 qui cōculcat spiritū tuum: qui p nihilo habȝ terrā desiderabilem: q sola q̄ carnis sunt sapit. Homo iste a natiuitate cec9 est & surd9 & mut9. inueterat9 dierȝ malorȝ & vtuti rebellis et veritati/inimic9 crucis xpi

deridet innocentez ⁊ transeuntez simplicit̄/ ambulat in magnis et
mirabilibus sup̲ se· Arrogantia ⁊ supbia eiꝰ plusq̄ꝫ fortitudo eiꝰ
nullum timet/ nullū reueret̄ · dixit ī insipiētia sua non est deꝰ/ ta
bescit bonis ⁊ pascit̄ malis alienis· immūdis cogitatōibꝰ versatur
⁊ fatigat̄· in illis trāsgrediēs vsq̄ꝫ ad finez· disp̲git ⁊ dissipat ꝓ=
pria sicut ꝓdigus/ capit ⁊ rapit aliena sicut auarus ⁊ auidꝰ· alit
turpitudinez ⁊ ignominiā cōgregat sibi similēs ⁊ callidꝰ iram dei
ꝓuocat· Homo iste totꝰ in peccatis natꝰ est ⁊ sic nutritꝰ ⁊ ami=
cus iniq̇tatis/ filius mortis/ vas ire in cōtumeliā aptus est ⁊ ad in
teritū· qui cū talis sit enarrat iustitias dei ⁊ assumit testamentū
dei p̲ os suū odit disciplinā/ ꝓijcit dn̄m suū post tergū suū· cum vi
det furem currit cum eo/ ⁊ cum adulteris portionem suam ponit
aduersus filium matris ponit scandalum · super te etiam thesau=
rizat irā in die ire· Vult a te hereditatem tuam tollere ⁊ insuper
memoriam tuam super terraz auferre· ⁊ tu tantam iniuriam non
vindicas sed dissimulas/ nec ei durum verbum loqueris nec vul=
tum iratum ei ostendis/ blandienti tibi arrides/ ludis cum illusore
tu scis quia ysmahel est qui tecū ludit· ludꝰ iste n̄ est puericie nec
simplicitatis ⁊ ignorātie sꝫ illusio ē anīe ⁊ mors· iā te in foueā q̄m
fecit p̄cipitabit/ iam effeminatꝰ/ iam iugo s̄uitutis misere pressus
sub pedibꝰ eiꝰ vilit̄ conculcaris· O miser ⁊ miserabil' hō q̇s te libe=
rabit de vinculo imp̲perij huiꝰ? Exurgat deꝰ ⁊ cadat armatꝰ iste
cadat ⁊ cōterat̄ iniquꝰ ille· hic ē contemptor dei/ cultor sui/ amicꝰ
mundi/ seruꝰ dyaboli· Quid tibi videt̄? si recte sentis mecū dicis.
reꝰ ē mortis/ crucifigat̄. Noli ergo dissimulare· noli differre/ noli
parcere sꝫ festinant/ audacter/ istant̄ crucifige hominē istū scꝫ cru
ce xp̄i in q̄ est salꝰ ⁊ vita· Nā q̄m si clamauerit crucifixꝰ tuus au
dit benigne respondetq̄ꝫ· hodie mecū eris ī p̲adiso· O xp̄i pietas
o inop̲pinata erat salꝰ miseri ⁊ tā grata ⁊ ꝓbata ē dilectio/ tā in
op̲pinata est dei dignatio/ tam stupenda dulcedo/ tam inuicta man
suetudo vt qui ad eum clamauerit exaudiet quōꝫ illū misericors
est· O quanta misericordia dei/ ineffabilis mutatio dextere excelsi
Heri erat in tenebris/ hodie in splendore lucis· heri in ore leonis
hodie in manu mediatoris · heri in porta inferni / hodie in delicijs
p̲adisi· Sꝫ q̇d prosint he litere admonitōis nisi deleas d̄ libro tue
cōsciētie litas mortis? q̄ꝛ nō ꝓsunt scripta nisi te legas ⁊ intelligas

Da ergo opam interne lectioni: vt legens inspicias ꝛ cognoscas temetipm. vt legas et diligas xp̄m. vt pugnes ꝛ vincas mundū ꝛ omnez inimicū: qtenus labor tuus cōuertatur in requiem: luctus in gaudium. et post tenebras hui9 vite videas ortum surgētis auroꝛe. videas etiam in meridie solem iusticie: in quo sponsum cum sponso prospicies/ vnum eundem qꝫ dn̄m glorie hiesum xp̄m Qui viuit ꝛ regnat p omnia secula seculoꝝ Amen.

¶ Incipit liber beati Bernhardi de bona Conscientia.

COnscientia in qua anima ppetuo mansura est edificāda est sed prius mundanda. Et quis eam mūdabit pfecto deus ꝛ homo. homo p cogitatōes ꝛ affectiones: deus p misericordiā ꝛ gratiā. Cogitatōnes ꝛ affectiones necessarie sunt in cōsciencie emendatōe. cogitatōes in inuestigatōne veritatis. affectiōs in exercitatōne vtutis. Porro misericordia de et peccatum/ gratia dat vtutem resistendi peccato. Nunc subtrahit peccati coactionē. nunc immittit amaritudinem: plerūqꝫ sanat affectiones. Gratia adiuuat ad bonum ꝛ defendit contra malū. erudit ad vtrunqꝫ discernendum. Beata est anima q̄ in pace firmata est. Cum exterius bella patit̄ pax interius et non turbat̄. Quotqꝫ molestie foris pstrepunt vsqꝫ ad silēciū intime quietis non irrumpunt. quoꝝ gustu intime dulcedinis tacta tota est p desiderium intus collecta. nec foris iam enormiter in carnis voluptate dissoluit̄ quia totum intus possidet in quo delectatur. atqꝫ ita in semetipa pacifica: dum nil foris appetit tota p amorem intus requiescit. Et qn̄ tota ad internum gaudiū colligitur ad ymaginem dei reformatur quez in se venerat̄. Talem animam frequenter visitant ꝛ honorificant sancti angeli: vtpote dei templum et sancti spiritus habitaculum. Esto ergo templuz dei et deus excelsus habitabit in te. Anima enim deum habens in se templum dei est ꝛ diuina misteria in ea celebrant̄. porro etiam non studet in se consistere nec etiam amouere dei desideriū. et ideo p oculos ꝛ aures aliosqꝫ corpis sensus egredit̄ foris atqꝫ in exterioribus delectat̄. sed erit cū inuenerit portas istas clausas ꝛ tūc rediens ad se ꝛ vidēs se nudam ꝛ solam inextimabili confusione

⁊ horrore concutiet. Et quia mundi consolatō₃ quesiuit/ illa₃ q̄ a deo intus in consciencia dat̄ non habebit. Non solum deus eam dedignabit̄ visitare ꝫ ip̄am quide₃ male sibi consciētia seipam nō poterit tolerare. requiem in se non poterit habere/ quō₃ illum de relinquit in quo habitare ⁊ quiescere debuit. Cogita in societate alioꝝ. ponit̄ quia non poteris semꝑ manere cum illo/ et veꝝ elige socium/ q̄ cum omnia subtracta fuerint fidem seruat dilectoribus suis nec in tēpore angustie recedit. Omnes igit̄ cordis distractiones et mentis fluctuationes in vnum collige/ ⁊ in solo deo totum desiderium tuū fige. vt tibi sit cor tuū thesaurus desiderabilis multum amabilis. Ipse enim frequenter visitat ⁊ libenter inhabitat tranquillitatē cordis ⁊ ocium quietem mentis. quō₃ pax est ⁊ in pace locus ei⁹. ꝓpterea talem te ꝑpara vt tecum assit deus. sit i ore/ sit in corde/ tecum eat ⁊ tecum redeat. Nisi tu prius dimiseris eum nunq̄ꝫ te ip̄e dimittet. Vbicunq̄ꝫ fueris nunq̄ꝫ solus esse poteris si deus tecum erit. Mūda ergo cōsciendam et parat⁹ esto semper/ vt quacunq̄ꝫ hora venerit ⁊ tecum habitare voluerit paratam sibi in te inueniat mansione₃. Ipse nanq̄ꝫ dicit. facite mihi sanctuarium ⁊ habitabo in medio vestru. Studeamus ergo tēplum dei edificare in nobis. Primo q̄de₃ vt in singulis nobis/ deinde vt in omnib⁹ nobis simul habitet: q̄a non singulos dedignat̄ neq̄ꝫ vniuersos. Primo studeat vn⁹quisq̄ꝫ ne discedat ip̄e a seipso: quō₃ omne regnum in seip̄m diuisum desolabit̄/ et domus sup̄ domum cadet nec intrabit/ nec parietes inclinate sicut ⁊ macerie depulse. Vult habere anima corpi suo domum integram et exire eam necesse est si fuerint a se inuicem mēbra eius dispsa. Videat ergo ⁊ ip̄a si desiderat xp̄m ꝑ fidem habere in corde suo et i seipa videat ⁊ sollicite caueat ne a semuicem mēbra eius dissideant id ē memoria/ voluntas ⁊ ratio. Dignum habitaculū parat homo c⁹ nec est ratio decepta nec voluntas ꝑuersa nec memoria inquinata. Felix ip̄a anima que ita domum sui corporis de peccatorum sordibus studet emundare: ⁊ sanctis ac iustis operibus adimplere. vt in ea non solum angelos veꝝ etiam dn̄m angeloꝝ habitare delectet. Munda domus cunctisq̄ꝫ malis ab ea exclusis/ omnibus bonis impleatur. ne sit nobis necesse foris aliquid querere/ quia omnia forinseca reliquim⁹. Redi ergo ad cor tuū/ et diligenter

discute teipm· Considera vnde venis/ quo vadis/ quomõ viuis/
quid agis/quid amittis ꝛ quantũ quotidie pficis/quibus cogita
tionibus magis scusseris/quibus affectibus tangeris vel quibus
temptationum machinis a maligno spiritu acrius impugnaris·
Et cum totum interioris statum hominis ꝛ habitum vt possibile
est cognoueris/non solum qualis sis verũ etiam qualis esse debeas
de cognitione tui pficies tantum ad altiora semp tendis· Sed for
te iam ascendisti ꝛ iam ad cor tuum redisti ꝛ ibi stare didicisti/
nec hoc sufficiat tibi disce habitare/mansionem facere/ꝛ qualicun
qꝫ mentis euaginatione inde abstractus fueris semp ad illud redi
re festina· absqꝫ dubio p multum vsum quãdoqꝫ vertet tibi i ob
lectamentum· vt absqꝫ vlla laboris difficultate possis ibi assiduus
esse ·quinimmo pena tibi sit potius alibi qꝫ ibi moram aliquã facere
Vbi ergo psenseris desideria tua circa delectatões et errores af
fici ꝛ cogitationes tuas ꝛ eis iugiter occupari cum magna sollici
tudine cõpelle eas ad cor tuũ intrare ꝛ inhabitare· Mens enim
que se ad sui consideratõꝫ non subleuat ꝫ adhuc per varia deside
ria spargitur/ꝛ varijs cogitatõibus huc illucqꝫ distrahitur nõ
potest seipam in vnum colligere· que nondũ nouit ad seipam ve=
nire/sed adhuc in ymo est cogitatione et cõuersatõe· non potest
ad ea que supra ipam sunt pena cõtemplatõnis euolare· Discat
ergo dispersiones cordis sui congregare· studeat euaginatõs mẽ
tis restringere· ꝛ exteriora omnia obliuisci · assuescat in intimis
suis immorari· Discat sola bona interius amare · ꝛ illa sola fre=
quentius cogitare· quõ ad celestium contemplatõneꝫ anhelabit
quomõ in diuinoꝝ noticia suspirat· Cumqꝫ diligent̃ se attenderit
ꝛ quesierit ꝛ cum tandem inuenerit qualis sit/restat vt ex diuina
reuelatõne cognoscat quale mentis edificium deo preparare ꝛ q̃
bus obsequijs eum placare oporteat· Qui ita euaginationes mẽ
tis in vnum colligit/ꝛ omnes cordis motus in vno eternitatis d
siderio figit profecto iam ad cor suum redijt· Jam sibi libenter
immoratur/et mirabiliter delectatur · et eum ipsum pre gaudio
capere non sufficit· supra seipsum ducitur/per effectum mentis in
summa eleuatur· atqꝫ ita super semetipsum per cognitionem sui as
scendit ad cognitionem dei· vt discat solum deum amare/et ipsum
solum indeficienter cogitare/ et in eo delectabiliter requiescere·

Cum sic amor xp̄i totum absorbuerit affectum hominis vt negligens sui ⁊ immemor sui non nisi ihm xp̄m ⁊ ea que in hiesu xp̄o sunt sentiat/tunc demum arbitror pfecta est in eo caritas. Huic itaq₃ qui sic affectus est non est onerosa pauptas. iste non sentit iniurias: ridet ad obprobria/contemnit damna/ mortem lucrum reputat cum magis a morte ad vitam transferri se sciat. Quem sic amor xp̄i intrinsecus ligat et tenet nec ad medicū exire valens interius eius desiderio flagrans tanto amplius quanto familiari9 ⁊ eo vehementi9 quanto frequenti9. Qui sic in amore dei iugiter delectatur frequenti9 mentis excessus patit̄/frequenti9 ab omnibus p̄sentibus ⁊ terrenis raptus coram deo p̄sentatur. et dū pulcritudinem considerat ⁊ magnitudinem pulcritudinis attonitus in eius ammiratōne suspendit̄/miratur regis gloriā/regis magnificentiā₃/supne ciuitatis nobilitate₃. contemplatur glorie decorē dei bonitatem/superne ciuitatis dulcedinem/⁊ tranquillitatem interne quietis. meditat̄ patris potentiam/filij sapientiam/spiritus sancti bonitatem siue benignitatem ⁊ angelice creature beatitudinem. delectatur in deū dū ei9 potentia₃ ⁊ pietatem miratur ⁊ decorem cōtemplatur. O q̄ iocundum sentio tū modicū raptim rapitur/sola celestia contemplat̄ ⁊ contemplando iocundatur. Sz cum ibi diutius stare conatur subito labitur. Rediens ad se nulli potest nunciare qd̄ vidit supra se. ⁊ agnitione suauitatis ille ac9 est gustare dulcedinis suauitatem/⁊ ipsam celestē infusione₃ leticie spūalis intra semetipm mirat̄. Reuoluit ⁊ in corde tacita mēte incorporee lucis claritatem/interne suauitatis saporem/⁊ vnde interne quietis secretum/summe felicitatis archanum. in hui9 contemplatōnis dulcedine mens dilatat̄/afficitur et mirabiliter delectatur. Dolet ergo ⁊ non deficiat. volet donec perueniat ad regē glorie: ibi ploret ⁊ suspiret machtetq₃ se in lacrimis ⁊ dep̄cet² veniam. postulet gratiam nec inde recedat quousq₃ dn̄m quem nimium offenderat placatum sentiat ⁊ ab eo consolatō₃ recipiat.

Multi querunt scientiam pauci vero conscientiam. si enim tā to studio ⁊ sollicitudine quereretur conscientia/quanto q̄ritur secularis ⁊ vana scientia / citius apprehenderetur et vtilius retineretur. Cogitare nanq₃ de conscientia sensus est cōsumatus

et qui cuſtodit illam ſemper erit ſecurus. Salua reuerentia ſapientie vtilius eſt currere ad conſcientiam ꝙ ad ſapientiam : niſi ſit ſapientia que edificat conſcientiam. Tunc enim ſe intelligit aīa: tunc illuſtratur conſcĩa cum in deum multa reuolutione ſe ipaꝫ recipit ymago. Creatꝛ ymago ymagine creata nichil aliud eſt niſi ſapientia in anima / niſi gloria ĩ conſciẽtia / niſi ſatiſfactio in archa O ꝙ ineffabilis eſt dei pietaſ que tantam maieſtatem inclinat ad ad tantam humilitateꝫ. Qui creauit nos creatꝛ in nobis / et quaſi parũ eſſet in nobis deũ habere / patrem vult nos ſibi fieri ⁊ matrẽ Quicunqꝫ inquit fecerit voluntatem patris mei ipe meus frater ſoror et mater eſt. frater obediendo / mater generando. frater ꝑ hereditatis participationem. mater ꝑ aliorum inſtructionem. O fidelis anima expande ſinus / dilata affectus ne anguſtieris in viſcebus tuis. Excipe quem totus mundus non potuit cõprehendere donec virgo fide concepit illum. Fide nanqꝫ concipitur xp̄us. predicatione naſcitur. deuotione tenetur. amore nutritur. Sic ergo conſcientia pura vt deum conducat ad hoſpitium ſuũ ſit ſollicita circa fidele obſequium / vt tanta maieſtas non recuſet cordis gremium. ſit deuota vt ſoli deo placeat / ſoli deo intẽdat nec a deo recedat. Talis conſcientia letificat animam. exhibet gratam deo ⁊ angelis ⁊ hominibus verecundiam ſibi pacatam ⁊ quietam.

Conſcientia eſt cordis ſcientia. quã dupliciter intelligitꝛ / videlicet vel illa que ſe nouit per ſe / vel ipſa que preter ſe etiam alius nouit. Illa que ſe nouit vocatur conſciẽtia. Quaꝫ preter ſe etiam alius nouit vocatur ſcientia. Conſciẽtia bona eſt titulus religionis / templum ſalomonis / ager benedictionis / ortus deliciarum / aurum reclinatorium / gaudium angelorum / archa federis / theſaurus regis / aula dei / habitaculum ſpiritus ſancti / liber ſignatus et clauſus / et in die iudicij aperiendus. Nihil eſt iocundius nihil ſecurius bona conſcientia. Pereat corpus / trahat mundus / terreat dyabolus et illa ſecura erit. cum anima deo preſentabitur ſecura. cum vtrunqꝫ in die iudicij ante terrificum tribunal iudicis ſtatuetur. In future beatitudinis acquiſitione non eſt vtilius remedium / nec certius teſtimonium ꝙ bona conſcientia. Cum mundꝰ omni volubilitate circumrotetꝛ ploret / rideat / ardeat / ꝑeat / tranſeat nunꝙ marceſſit conſcientia.

Submergat͂ corpus in pena/in ieiunijs maceret͂/verberib⁹ lanie tur/eculeo distendat͂/gladio trucidat͂/crucis supplicio affligatur ⁊ secura erit consciencia. In speculo cōsciencie status homis inte rioris ⁊ exterioris cognoscit͂. Anima vero non nouit se que sine speculo est. Speculum enim mundū clarum et purū totius religi onis est cōsciencia. Sicut enim mulier que viro suo appetit place re: non sine contuitu speculi ymaginem oppositā reddentis decorē ⁊ pulcritudinem faciei sue componit: sic anima in quib⁹ ab ymagine ṽtus discedat vel quibus vestigia creatoris ymaginis reci piat in consciencia relegit ⁊ intelligit. Non inmerito cōscienciaꝫ speculo cōparaui/quōm in ea tanq̄ in speculo ratōnis quicquid decens est in se claro aspectu comp̄hendere potest.

Bona est consciencia si habeat in corde puritatē/in ore ve ritatem/in actione rectitudinem: ꝑ his nanq̄ merebitur trinitas visione. O beata visio in qua deus sic notus atq̄ cōspicu us vt videat͂ a singulis nobis/videat͂ in seipō/ videat͂ in celo no uo/videat͂ in terra noua atq̄ in omni que tunc fuerit creatura. Bona consciencia vinea dñi est/quam excolere debet peccatoruꝫ confessio ⁊ eoꝝ satisfactio: exhibitio bonoꝝ opum ⁊ custodia eo rum. Vbicunq̄ est liber ꝓpria consciencia/ad hunc librum discu tiendum ⁊ emendandum omnes alij inuenti sunt. Anima cum de corpore egrediet͂ nullum alium p̄ter consciencie sue librum secum portare poterit: atq̄ in illo cognoscere quo debeat ire ⁊ quid debe at recipere. Ex his que scripta erunt in libris nostris iudicabi mur. et ideo scribi debent s̃m exemplar libri vite/ vt si qui aliter habuerint corrigant͂: ne in illa vltima collatione si quippiam alit͂ inuenti fuerint habentes abijciantur. Beatus homo qui se poterit cognoscere et despicere: ꝓbare et improbare. Nam qui sibi dis plicet deo placet. et qui sibi vilis est deo carius est.

Multe sunt sciencie hominum ꝟ nulla melior est illa qua co gnoscit homo seipm̄. Quamobrem redeam ad cor meum ⁊ ibi astare assuescam: vt tam vitam meā possim discutere: q̄ me ipm̄ cognoscere: et omnes miserias meas coram deo effundere: si forte sua magna pietas moueat eum. Confiteor ei omnia pecca ta mea cui omnia nuda sunt et aperta. quem fallere non possum quia sapientia est. nec effugare q̄a vbiq̄ est. Audi ergo pijssime

deus confeſſionem ⁊ reſpice ad pietatem tuam/⁊ fac mecum ſm miſericordiam tuam. Audi q̄ ſepe te expulit turba irruens pluriman cogitationum/que velut plebs ad aliquod ſpectaculū ſolet confluere. Dum orare vel cantare in monaſterio volo neſcio cuiꝰmodi ſtulta cogitatio cor meū rapit ⁊ ducit p diuerſa loca. Cumq illud ad me reuocem tenere non poſſum: ſꝫ illud elabitur huc illucq diſpgitur ⁊ p innumera effundit. idcirco terrenarum cupiditatum illecebre ⁊ vanitatū effuſio ita cor meum occupāt vt quid vitare ſtudeo hoc cogitem animoq voluam. Non ē enī in poteſtate mea. Cor meum ⁊ cogitatiões mee que ex impulſo effuſe ſunt mentem meam animamq confundunt atq alias trahant q̄ ego pꝓpoſueram. ad ſecularia reuocant. immunda inferūt voluntaria ingerunt. illecebroſa contexunt. ipoq tempore quo leuare mentem meā ad te paro in vanis cogitationibus infectus ad terrena plerunq deijcior. Huiꝰmodi pſtrepentium cogitationum tumultus a corde quotidie amouere volo nec valeo: ſed viſa/audita/dicta/⁊ facta ad memoriam reuocant ⁊ in ea cum magna importunitate perſtrepunt. Non cogitanda cogito. cogitata recogito atq iterum replicare non ceſſo. Et cum diu multumq quicquid potero cogitauero ſine cogitationibus eſſe non poſſum. ſed intrant et exeunt cor meum atq alie aliaq introducunt et excludunt. Hec intus ſuſtineo plerumq conſentio cum per ea que vidi vel feci ſine vlla vtilitate / abſq omni diſtractiõe vaga mente diſcutior. Ita mens ſemper mobilis ſemper vaga ⁊ velut ebria per diuerſa diſtrahitur. Grauiter pecco cum cor meum derelinquo. Quam grauis iactura eſt que per negligentiam fit. Dim patior cum me iſtud deſerit.

¶ De inſtabilitate cordis.

Confirma cor meum deus / quoniam cum ſtare in ſeipſo nititur a ſeipſo aliquo modo et neſciendo deriuatur. Ita peccando conſuetudinem facio q etiam cum neſcio pecco. et cor meum cor vanum per infinita deducitur ⁊ in multa ⁊ varia deijcitur. In nocte vero cum dormire volo et deſidero multarum rerꝫ ymagines et fantaſias clauſis oculis video / eaſq inuitus tolero.

Quanto ab eis aciez mentis evertere nitor/tanto amplius ille se mihi ingerunt: ꝛ molestijs turpium cogitatonum cor meũ maculant. Inde est ꝙ mihi semper nocuit mortifera delectatio que ex recordatione libidinis ꝓuenit. Hec est pestis que mihi ꝑ ceteris vicijs est familiarior ꝛ eo ad nocendum ꝓcliuior ꝛ ad repellendum difficilior. Nam cum repellere ea volo / volentis se ingerit blande onerosa/displicendo placens ꝛ placendo displicẽs. Carnis libidinem nunꝗ̄ fugere potui sed semꝑ me sequit̃ / ꝛ cum aliq̃ delectatione vel visus intentõne me comp̃hendere potest. non diebus nec noctibus requiescere sinit. subtiliter intrat ꝛ mentem occupat: et nisi cito repellat̃ alliat ꝛ incendit: ꝛ quasi virus pestilentie ꝑ totum corpus paulo tense diffundit: Cogitationes prauas multiplicat: affectiones malas grauat. delectatõne illicita mentem afficit. ad cõstructus prauitatis animũ inflectit. omnesꝗ̄ anime v̓tutes corrumpit. Hac peste sensum cõstructum diuelli ab ea vix possum / quõꝫ stimulos eius cõfiteri nescio aut erubesco quõꝫ tam subtiles ꝛ turpes sunt. Reuera difficile ẽ libidinis vic⁹ extiguere

Adiuua me dñe deus me⁹ vt huic resistere possim. Cũo enĩ si mentem meam immunda cogitatõe polluero ei qui mundicionis actor est placere non valeo. Cor mundum crea in me deus quõꝫ non solum vana cogitatio illud occupat ꝛ turpis inquinat/ veꝝ etiam amara dissipat. Sepe nanꝗ̄ aliqua iniuria cõmotus de impijssimis cogitatõnibus ꝛ tumultibus in corde premor. hinc inde sollicitus ꝛ cecus occasione vindicte de iniuria accepta punior. consilia multiplico ꝛ nihil aliud nisi iurgia quedaꝫ sunt in corde presago. presentibus inuideo ꝛ absentibus cõtradico. itra memetipm contumelia ꝓfero ꝛ recipio: ꝛ receptis iteꝝ duri⁹ respondeo. Cunꝗ̄ obuius nullus obsit / rixas in corde meo compono. interius considero: et quecunꝗ̄ contra me moueri possunt ꝑẽso et exquiro quid respondeam: ꝙ ꝛ cum rem nullam teneã litigo ꝛ laboro. sicꝗ̄ diem in odium noctem in cogitationem verto torpeo ab vtili ope quõꝫ fatigor ab illicita cogitatione. Ita mẽs intus pugnat cum menti hoc repugnet. Non vnꝗ̄ vero quod egi in corpore hoc postmodum importuna cogitatõe verso in mẽte ꝛ multociens grauius torqueor in recordatione. Sepe ea que nunquã feci nec in volũtate habui ita recogito quasi peniteat me

illa non feciſſe.

De bona conſciencia.

Ab occultis meis munda me dñe / quõz cum nihil extra ago int9 grauiter pecco. In corde enim ſeruo depicta ea que vidi ꝛ feci: ideo temporalium rez tumult9 in corde verſare non ceſſo etiam cum vaco. In cogitatõne enim comedo cum ieiuno. loquor cum taceo. iraſcor cum tranquillus ſum. Corpus requieſcit et animus huc illucq̧ diſcurrit. ita vitã iſtam nunq̧ ſine culpa tranſire potui. nec q̇dem quid laudabiliter vixit ſine aliquo reatu eſt ſi remota pietate diſcuciatur.

De neceſſitatibus meis eripe me dñe Crebre enim dum neceſſitati reddere debita ſtudeo / voluptatis ſtudio deſeruio et ſubleuamine neceſſitatis curro in laqueum voluptatis. ſepiſſime nanq̧ bibi ꝛ comedi non ad neceſſitatem ſed ad voluptatem et qđ neceſſitati ſatis erat voluptati paz erat. Cogitaui enim đ cibo ꝛ potu quando non debui ꝛ vbi non debui ꝛ plus q̄ nõ debui Cogitando de eis epulas in cogitatõne toti ruminabaz. Cum tegendis membris veſtimenta quero non ſolum que tegant ſ; que extollant expecto. et contra frigorem corporis non ſolum quero q̄ minuant pinguedinem ſed que molleſcant per molliciem. non ſolum que per molliciem tactum mulceant ſed que per colores oculos ſeducant. Cum per aliquam neceſſitatem licentiam loquendi alicui habui / non ſolum locutus ſum de neceſſarijs / ſed de his que ad me non pertinebant / et de quibus licentiam non habebam. immerſi me colloquijs hominũ ꝛ ibi locutus ſum non ad edificatõez ſed ad deſtructionem. non quid licebat ſed quod libebat. Locutus ſum verba ocioſa ꝛ inutilia / verba vana et riſui apta / verboſitati deſeruiens detractionum ſtudens. Os meum mendacio ꝛ detractione inquinaui. et lingua mea omni fallacia plena eſt et nocuit pluſq̧ omnia membra. Nam ea que vidi ꝛ audiui nunquaz eo modo quo facta ſunt vel dicta referre poſſum / ſ; alia affirmo pro alijs / et ſemper multa interſero falſa / vel nimium laudando vel vituperando. fere quotiens loquor totiens mentior. Guttur inſatiabili ardet ingluuie. gula diuerſis saporibus ſaciari non po-

test. Coꝛ prauum ⁊ malicia plenum ⁊ dolo per puram confessio nem nunqꝫ purgare potui. Manus ad opus prauū fuerūt apte. ad operandum bonum pigre. Stomachus ⁊ intestina nimio cibo ⁊ potu sunt distenta. ⁊ ideo dolore sunt plena. Nam vnde gula delectatur inde venter inflatur/corpus infirmatur et sepe mors sequitur. Per gule delectatōnem corrui in ventris ingluuiem. et vnde debui mihi parare salutem/inde contraxi nimium comeden do perniciem. Pedes mei potius portauerunt me ad aliquam curio sitatem spectandam qꝫ ad ecclesiam. Oculi iniquo intuitu me per uerterunt. omnemqꝫ motum corporis mei ad immunda desideria traxerunt. Aures citius aperui verbis odiosis ⁊ vanis qꝫ sanctis Delectatus est odoratus varijs odoribus. Gustus diuersarū re rum diuersis saporibus necnon et singuli alij sensus. Ita deus me us in omnibus membris meis modum excessi. Omnia membra mea valde coniuratione facta inimici mei me dominio tradiderūt/ cum morte fedus inire pactum cum inferno pepigere.

ERipe me domine ab homine malo id est a meipso a quo re cedere non possum. Nam quocunqꝫ me verto mea vita me sequitur. Et vbicunqꝫ vado consciencia mea me non deserit: sed presens assistit. et quicquid facio scribit. Iodirco quanqꝫ insana iudicia subterfugiam: iudicium proprie consciencie fugere non va leo. Et si hominibus zelo quid egi mihi tamen qui noui mala q̄ gessi zelare nequeo. Proprie reatus consciencie me non requie scere sinit: sed de die in diem torquet ⁊ de die iudicij vehementius terret. Nam die illa cum dn̄s ad iudicandū venerit vniuscuiusqꝫ consciencia ad testimonium adducetur. et aperto libro cōsciencie omnis culpa ante oculos reducet̄. atqꝫ ita cogēte cōsciencia vnꝰ quisqꝫ erit accusatoꝛ sui ⁊ iudex. ꝑpterea statuā me corā me ⁊ iu dicabo meipm̄/vt illud examen ⁊ tremendum diei iudicium eua dere possim. Damnat me consciencia mea quanqꝫ diuinum iudiciū non damnet. Accusat me de homicidio/quod si opere non feci vo luntate tamen et desiderio hoc peregi. Accusat me de adulterio: et eodem modo respondeo. Accusat me de inuidia/ confiteor et ego. que inuidia sepissime cor meum laniauit. per inuidiam namqꝫ sciencia viuentium in terra mea feci inuidendo peccata.

Nam bona que ab eis fieri vel dici audiebam/ea omnino nō credebam/ipās res bene geſtas in malum male interpretando conuertebam. Omne malum qd̄ de eis vel mendax vel fama iactabat ſtatim ac ſi ego vidiſſem credebam/omnia mala in eis figebā enī ſa ꝛ ex pfectu eoꝝ meſtus flebam. Hec vero odia intra me abſcondebam ꝛ in meos cruciatus enutriebaꝫ. pfecto qd̄ mihi licitū non fuit habui/dedi ꝛ accepi. Clamorem paupeꝝ ac miſerorum non libenter ac miſericorditer audiui/nec eos ī infirmitatibus ſuis viſitaui. Suadentibus mihi in malum conſenſi facilius. multa in vno ꝗ̄ vnum in ſummo cogito facilius reprehendo qd̄ facere non erubeſco. facilius vniꝰ cuiuſꝗ vicia ꝗ̄ virtutes intendo. Cum aliorum delicta cerno mea non inſpicio. Jn meis delictis ſum clemēſ in alijs rigorē cernere volens. Ad irrogandas contumelias ſum validus ad tolerandas infirmus. Ad obediendū piger: ad laceſſendum vero alios ſum importunꝰ. Ad ea que facere non valeo et debeo vagus: ad ea que facere valeo nec debeo paratꝰ. ita repleta eſt malis anima mea peccatis meis exigentibus Jn eccleſia deteriorem me non reperio/ante autē altare non ſupplico deuote vaſa ſancta non reuerent̄ pertracto. Jn choro ſum corpe/in aliquo negocio mente. nunc intus maneo. nūc foris exeo/ tanta eſt leuitas corporis necnon et mentis. Aliud canto/ aliud cogito. pſalmodie verba profero ꝛ pſalmodie ſenſum non attendo: ſed mente vagus/habitu diſſolutus. oculis attonitus huc ꝛ illuc pſpiciens queꝗ ibidem gerunt̄ perluſtro ꝛ pſpicio. Ve mihi quia ibi pecco vbi peccata emendare debeo. nōnunꝗ vero ipis peccatis que ago ad deterius propinquo/quia ipſa mentis leticiam pariunt et quandam ſecuritatem gignunt. Mens mea ſecura redditur dum in corpore laxatur. Sepe etiam meipſum et opera que feci laudaui ꝛ ab alijs laudari volui. Pleruncꝗ laus humana q̄m non querebam mihi oblata placuit. et cum ex ea incaute extollerer ſubito multa que feceram ad memoriam venerunt vt amplius in eleuationem extollerer. que ſubtiliter replicans atꝗ in vnum coaceruans cepi magiſꝗ intumeſcere. Dumꝗ in mei admiratione occupatus defigerem/mihi dans gloriam et non deo/ a quo omnia acceperam/omnium fructuum merita amiſi. vbiꝗ ita

dicia/quõz qui laudabãt aduersum me iurabant. Quanto enim quisqꝫ in semetipo constituit tanto a diuino amore disiungitur. Ita deus meus inferno approximquauit vita mea. Sed non liberetur. inde non habeo vnde te reprehendam quia iustus es. Deu mihi qualis vixi/quanta mala feci ꝛ dixi. Pudet ꝙ sic vixerim et ꝙ natus fuerim. Mallem nõ esse ꝙ̃ talis esse. bonus eram et malum me feci. vtiqꝫ qui me feci miserum iustum est semꝑ me esse miserũ. Consciencia mea meret̃ damnationez. penitencia mea non sufficit ad satisfactionẽ. sed ſm ꝙ misericordia tua delet omnẽ offensionẽ. Dele ergo pie domine omnem iniquitatem meam ſm multitudinem miserationum tuarum. Ego qui vsqꝫ ad hanc diem sine causa vixi ammodo sine causa viuere nolo. Sed heu miser hec tam sepe sic confessus surgens cadensqꝫ sum defessus repetendo totiens confitendo confusus. Multociens promisi ꝙ me emendarem/et nunquam tenui/sed semper ad peccatum redij. et prioribus sceleribus noua et deteriora coniunxi. Nunquam vt debui mores in melius mutaui/nec a malefactis recessi. Plurimos et memetipsum perdens peccare feci. et multis causa mali extiti. et exemplis vite mee multi submersi sunt. Ecce peccata mea non excuso quoniam iniquitatem meam ego cognosco / nec idcirco iustus sum. Quia si alius ita me accusaret sicut ego me accuso/patienter sustinere non possem. Desperare itaqꝫ potuissem propter nimia peccata et vicia ꝛ culpas/et propter infinitas negligentias meas que egi et quotidie indesinenter ago/corde / ore et opere / et in omnibus quibus humana fragilitas peccare potest. nisi verbum tuum confirmaret et habitaret in nobis. Sed desperare iam non audeo / quoniam subditus ille tibi vsqꝫ ad mortem/ mortem autem crucis tulit cyrographum peccatorum meorum/et affigens illud cruci peccatum crucifixit et mortem.

¶ De bona consciencia

GRatias tibi ago deus meus quoniam ſuſcepiſti me ⁊ oſtē=
diſti mihi peccata · Nunc primum te inſpirante didici ad
cor meum redire ⁊ meipm̄ cognoſcere · Nouoco ergo vnū ꝺ ami
cis tuis ⁊ ei omnia delicta mea exponaꝫ ſicut p̄cepiſti mihi / vt ei⁹
conſilio et auxilio ab omnibus iniquitatibus meis poſſim libera=
ri et tibi reconciliari ·

AUdi ergo pater miſerum peccatorem / audi vocem lacri=
mantis ſed penitentis · attende ꝙ grauiter peccaui ⁊ crea
torem meum offendi · Deo aūt iubente redij ad cor meum / et in=
de ibi excluſis omnibus preter deum meum ⁊ meipm̄ totam vitā
meam diſcuſſi / tanto diligenti⁹ quanto familiari⁹ · Et vt verum
fatear nil aliud ibi inueni niſi locum horroris ⁊ vaſte ſolitudinis ·
conſcientiam videlicet diu neglectam / ortum incultum ſpinis et tri
bulis ⁊ omni horrore plenum · Nullum enim vicium eſt a quo
non traxerim aliquod contagium · Turbauit me ira / lacerauit
me inuidia / infirmauit me ſuperbia · inde contraxi inconſtantiam /
oris ſcurrilitateꝫ obprobria proximorum / ſcelera detractionum
lingue effrenationem · ſeniorum meorum imperata non ſeruaui /
ſed iudicaui · de meis negligentijs obligat⁹ aut rebellis fui aut
murmuraui · preferri melioribus impudenter affectaui · ſimplici=
tatem ſpiritualium fratrum irridenter exagitaui · meas ſcientias
procaciter iactaui / obſequia delata faſtidiui / negata queſiui · Ju=
niores meos elatus deſpexi / non obſeruaui in obſequio reuerenti
am / in ſermone modeſtiam / in moribus diſciplinam habui in tem
ptatione iactantiaꝫ · in humilitate fui fallax / in odio pertinax / ſub
iectionis impaciens / potentie ſectator / ad opus bonum piger / cuꝫ
cum veritate ferus / ad obſequium durus / ad loquendum que ſci
ebam promptus / ad ſupplantandum paratus / fraterne ſocietatis
inhumanus · temerarius in audiendo / clamoroſus in loquendo / fa
ſtidioſus in audiendo / preſumptuoſus in docendo / effrenatus de
formiter in cachinando / oneroſus amicis / infectus quietis / ingra=
tus beneficijs / inflatus obſequijs / impioſus ſubiectis · Sepe me ia
ctaui feciſſe quod non feceram / vidiſſe quod non videram / dixiſſe
quod non dixeram · Negaui non dixiſſe quod dixeram / non vi=

deram et audieram. Et ita ex omni parte sum reus. Reus in se culo/reus in claustro. sed ibi per ignorantiam/hic per negligentiam/et vtraqꝫ me terrent. Veruntamen multo amplius terret me qꝫ in monasterio ante conspectum dei deteriorem me inuenio. Collocauit me deus in loco voluptatis/in domo vbertatis/in paradiso deliciarum. ego vero miser ⁊ miserabilis inter mensas epulantium fame pereo. iuxta fontem sitio. ante ignem algeo / et ad neutrum manus ostendere nolo tam piger sum et desidiosus. ita tempus admitto quod deus pietate sua michi indulsit ad agendam penitentiam/ad obtinendam veniam/ad inquirendam gratiam ⁊ ad permerendam gloriam.

Quasi quoddam monstramentum inter filios dei fero habitum monachi/non conuersationē habens. In magna corona et magna cucculla salutem mihi extimo. Terrā vt arbor sterilis occupo. et velut vile iumentum plus consumo qꝫ proficio. Altiorem locum teneo et nullius locum suppleo. sed sum sicut truncus sine frondibus et fructibus. Alij me pascunt de laboribus manuum suarum sicut prebendarium suum. Ego autem tanquam pauper et miser nec clericum gero nec laycum. Cātare nequeo. laborare nescio. sed sum obprobrium hominum pecoris vili9 cadauere. Tolerabilius fetet canis putridus hominibus qꝫ peccatrix anima mea deo. idcirco tedet me viuere/ viuere erubesco: quia parum proficio. Mori timeo quia non sum paratus. Malo tamen mori ⁊ misericordie dei me committere ⁊ commendare quia benignus et misericors est/qꝫ de mala consuetudine scandalum alicui facere. Tota die verecundia mea est et confusio faciei mee cooperuit me/cum video me somnolentum ad vigilias/tardum ad horas canonicas/pigrum ad opera manuum. Alios autem video tam strenue et tam deuote diuinis interesse laudibus. alios tam reuerenter et alacriter coram deo assistere. et eum laudare. ego autem ad lacrimas compungi nequeo/tanta est duricia cordis mei. Cantare non libet. orare non delectat Meditationes sanctas non inuenio tanta est sterilitas anime mee

et deuotionis inopia quam patior. Heu michi omnes in circuitu meo visitat dominus: ad me autem non appropinquat. Nam ali um intuor singularis abstinentie. alium admiratione patientie. alium summe humilitatis et mansuetudinis. alium multe miseri cordie et pietatis. Illum contemplatione frequenter excedere. Hunc pulsare et penetrare celos orationis instantia. Alios alijs preeminere virtutibus. Omnes considero et prospicio feruentes omnes deuotos. omnes in cristo vnanimes. omnes donis celestibus et gratia affluentes tanquam spirituales celos quos dominus visitauit et in quibus habitat. In me vero nichil harum inuenio quoniam deus declinauit in ira a seruo suo. Inde est ꝙ cum alij vigilant ego dormio. quando alij stant in monasterio ego huc illucq̧ discurro. Quando alij in aliquo secreto se furantur a colloquijs hominum vt ibi loquantur cum rege angelorum: ego colloquia hominum quero. Cum alij vacant lectionibus/ego fabulis et verbis ociosis. Cum alij discernunt et diiudicant semetipsos/ego alios iudico. Alijs placet communis vita et disciplina ⁊ omne studium/ mihi placent angula et diuerticula. Sic ex quo peccare potui nunquam a peccatis cessaui ⁊ malis operibus ⁊ peccatis peccata accumulaui. et peccata que implere aliquando non potui/malis voluntatibus et malis desiderijs nunquam perficere cessaui.

Super omnia mala delectatio carnis/que ab ipsis cunabulis mecum creuit: mihi semper affuit: nec adhuc presenectute deficientibus membris me deserit. Multis et varijs modis infelicem animam lacerauit/dissoluit et captiuauit et omni virtute destituit: eamq̧ inanem et debilem reddit. Fateor me huiusmodi operibus nepharijs et immundis recordationibus sepe esse pollutum. Incensos ardores non modicos et inhonestos passus sum. Et non solum delectationum mearum male memorie et male cogitationes mihi nocent/sed etiaꝫ alioꝝ malefacta michi narrata per cogitatōnes sordidas ad memoriam reuocata cor meum non paruo veneno iniquitatis maculant.

Et in hoc miserabilis sum / quia non tantum doleo quantum me dolendo cognosco. sed sic securus torpeo velut quid patiar ignorem. Hoc vero mihi est omni infelicitate miserius quod ita opere perversus / ore pollutus / corde immundus ad altare accedo / et cristi corpus pertractare manibus meis non pertimesco. Accedo elatus ad humilem: iratus ad mitem: crudelis ad misericordem. et tamen patitur humilis elatum: mitis iratum: misericors crudelem. Accedo servus ad dominum non amore sed timore / non devotione sed usu. Accedo ad dominum cuius percussi servum. Accedo ad patrem cuius occidi filium / percussi verbo / occidi exemplo / nec tamen pertimesco nec revereor patrem. Manens in turba fratrum turbans aliquos et ab aliquo turbatus quandoque accedo ad pacificum. appropinquo etiam talis ad osculum pacis / qui prius reconciliatus accedere debuissem ad osculum turbati fratris. Convicit me reum et dei inimicum iniquitas. peccatum meum sepe seperavit me a deo meo. Idcirco obsecro te pater ut me instruas quomodo possim aut semper stare cum deo meo / aut redire cum ab eo peccatis meis exigentibus motus fuero.

¶ Responsio

Non longe es a deo frater. Noticia nanque peccati initium est salutis Confido in domino quoniam quicquid minus est in te fervoris et boni operis supplebit in te humilitas confessionis Quacunque nanque hora peccator confessus ingemuerit salvus erit Et quanto quis frequentius quantoque vehementius de suo reatu interno dolore afficitur / tanto tutior tantoque securior de indulgentia venie efficitur. Inde est quod animam penitentie lacrimis afflictam tam frequenter visitat et consolatur spiritus paraclitus Illam frequenter visitat. illam libenter confortat quam sua scelera flere damnando et damnando flere considerat. Incipit et tunc quedam familiaritas inter deum et animam fieri. et quod sentiat se ab ipso sepius visitari. et eius adventu non tantum consolari / immo aliquando etiam quodam ineffabili gaudio repleri. Nulla est enim tam gravis culpa que non habeat veniam per puram confessionem. Provocat enim compassionem humilis misericordie confessio. Melius est ut vites vicium quam emendes ne forte cum incurreris revocare non possis.

Quotiens te ſentis turpib9 cogitationibus pulſari/ad il
licitam delectationem affici: totiens pone ante mentis o=
culos quomodo in cruce xp̄s crucifixus eſt ꝑ te. Intu
ere quomodo a iuda iudeis traditur. et ꝙ viliter ptractat̄/blaſ=
phematur/colaphizatur/iudicatur ꝛ condemnat̄. ꝛ ſpoliatur et
flagellatur. ad vltimum vero contumelijs affectus inter duos la
trones ſuſpendit̄. clauis crucifixus. ſputis deriſus. ſpinis corona=
tus/lancea perforatus. ꝛ ex omnibus partibus ſanguis emanat
ꝛ inclinato capite tradidit ſpiritum. ita redemptor tuus morit̄
pro te. et tu neſcio cuiuſmodi ſordida cogitatōne ſordidaris in
mente. Sufficere poſſet iſta cogitatio ad excludendas illicitas.
Sꝫ ecce alia cogitatio ad excludendas illicitas/ſcꝫ cogitādo quō
morieris qn̄ aliqua infirmitate vexatus ad extrema deductus in
ter longa ſuſpiria ꝛ difficiles ſingultus/ibi ad terram proiectus
inter diuerſos dolores ꝛ timores anima expirabit. Tunc veniet
corpus in pallorem et in fetorem/ꝛ erit cibus vermium. Animā
vero mox rapient laruales ille facies que eam in exitu preſtola=
bantur. ex omni parte terrebunt eam demones terribiles ꝛ hor=
ribiles. Cogita quis eam defendet a rugientibus preparatis ad
eſcam cum turma. monſtra illa demoniorꝫ occurrentia tibi cater
uatim irruere videbis. aut quis te ducet per ignotam regionem?
Attende etiā ꝙ ſubito veniet dies vltia. ſubito veniet ꝛ forſitā
hodie ē. Iā adeſt: iam p̄ſentaberis an̄ tremendū iudicē. Accuſabe
ris multis ꝛ magnis offenſis. non vno non paucis ſed innumeris
criminibus. nō paruis ſꝫ immenſis. non dubijs ſꝫ certis. nō breui
accuſatōne ſed tam longa ꝙ longa eſt vita tua tota. Non vno
accuſatore ſed tot quot ſciunt delicta tua. Ipſe iudex erit diſtri=
ctus accuſator tuus. deus et ſpiritus boni ꝛ mali coram deo accu=
ſabunt te. boni quia deo debent equitatem. Mali quia tuam ſer=
uant iniquitatem. Tot iudicibus populi aſtabis quot te preceſ=
ſerunt in bono ope. Tot conuinceris teſtibus quot te monuerūt
bonis ſermonibus ꝛ iuſtis accuſatōibus. Omnibus populis nu=
dabunt̄ iniquitates tue ꝛ cunctis agminib9 patebunt ſcelera tua
non ſolum actuū verꝫ et locutionum verꝫ etiam cogitationum.

Multa vero tunc puenient ex improuiso quasi ex insidijs que modo non vides. Undiqз erunt tibi angustie. Hinc erunt accusantia peccata. inde terrent iusti abditus / patent chaos inferni / desuper iratus iudex. Intus vrens consciencia / foris ardens mundus. Justus vix saluabitur. peccator sic deprehensus in quam partem se premet. Latere est impossibile / apparere intolerabile. Judex erit vehementer iratus ꝛ terribiliter districtus. sentencia eius semel erit parata vt sentencia te condemnet ad tormenta. Tormenta erunt sine interuallo et sine temperamento. Timor conturbabit ꝛ rues et cades in stagnum ignis et sulphuris ardentis et fetentis. Ignis exterius carnem tuam comburet. vermis interius conscientiam tuam corrodet. Ibi eris sine fine / sine spe venie et misericordie. omnia vero gemina supplicia superabit / deum non videre / et bonis etiam in potestate habitis carere. Si vis omnes cogitatões malas a corde expellere hec sepe cogita ꝛ recogita.

Respice o homo mentali oculo quãto debito domino tuo Bastungatus patienti. Respice sudorem sanguineum / alaparum contumeliam / flagelloꝝ cõstantiam / coronam spineam / sputi ludibria / crucis angariam / aceti poculum / mortis supplicium / lãguentes oculos / ora pallentia. Si passio xp̄i ad memoriam reducitur. et cum visa passione domini / quis tam deliciosus vt non abstineat / tam maliciosus vt non peniteat / tam luxuriosus vt nõ cõdoleat. Deu fons libertatis captiuus traditur / angelorum gloria illuditur / speculum sine macula / candor lucis eterne conspuit[9] deus omnium flagellatur. vita viuentium moritur. Quid restat nisi vt eamus ꝛ moriamur cum eo.

Explicit liber de consciencia.

22

Meditationes beati Bernhardi De miseria vite Incipiunt

O Misera vita que tantos in psperis decipis: tantos seduxisti: tantos excecasti: Que dum fugis nihil es: cum videris vmbra es: cum exaltaueris fumus es. dulcis es stultis: amara sapientibus. Qui te amant non te cognoscunt. et qui te contemnunt ipsi te intelligunt. timenda es: fugienda es quasi vmbra et velut somnium. periculosa es et breuis es et nihil es. Ve qui te credunt: beati qui te cōtemnunt Ve semel et ve iterum qui te diligunt. beati et vere beati qui te spernunt. Via non est vera quā ostendis. Alijs ostendis te esse longam vt perdas in finem. alijs breuis vt dum peniteri volunt non permittis. alijs latam vt faciant qd volunt. alijs angustam vt nō bene faciant. alijs tristem vt non consolent. De bono interrogāda es non credenda. Misera es et mortalis et non diu mansura. Curre sapiens fuge quo vis. O homo tantū illum diez modo vixisse te computa in quo voluntates omnes proprias abnegasti. et in quo malis desiderijs restitisti. quid sine vlla regula transgressione duxisti. O homo si amara tibi ostendunt opera penitētie/ respice lignum crucis / et reduc in memoriam beneficia passionis /et omnia amara dulcorabunt. O homo contemne omnia et habebis omnia. Periclitatur castitas in delicijs/ humilitas in diuitijs / pietas in negocijs / veritas in multiloquio / caritas in nequam seculo O homo aspice caput inclinatum ad te salutandum. os clausum ad te osculandum. latus apertum ad te diligendum. manus perforatas ad erogandum. pedes clauis confixos ad tecum permanendū. totū corpus i cruce extensum ad te totū sibi largiendū. O homo quid sollicitas de regali edificio cum et dn̄s tuus iacet in presepio / et non sit ei locus in diuersorio. Quid cogitas de vestimēto / ecce xp̄s saluator mundi inuolutus est in vilo panniculo. qd laboras de diuitum collegio / saluator tuus iacet cū boue et asino. Quid anxiaris de dominio. rex glorie xp̄s ioseph et marie obediuit imperio. O homo cognosce q̄ grauia fuerunt crimina / pro quibus oportuit xp̄m dn̄m vulnerari. si non fuissent hec ad mortem sempiternam nunq̄ pro eis dei filius moreret. O homo attende quantum pficis vel quantū deficis / q̄ similis es deo vel q̄ dissimilis. Si

quis gustu caritatis bene inebriatus fuerit ad omne opus bonuz hilarescit: dolet et non sentit: laborat et non lacescit: deridetur et non auertit. Cum manibus pectora genibus pauimenta coudunt vocis et deuotis oratõibus altaria cumulantur. Sordent gene lacrimis/gemitibus/atq suspirijs inunguntur/diuersoria ⁊ pro forensibus sacra tecta resultant. Nihil celi ciuibus magis spectare libet: nihil regi summo iocundius exhibetur. Compatiendum est illi qui dedit nobis clauos in salsam. carnam in cibum. sanguinem in potum. sudorem sanguinis in medicinam. animam propriam in redemptionē. Si videre eum volueris sicuti est vide eum sicut pro te factus est. Caput adorandum angelicis spiritibus spinarum diuersitate constringitur. Oculi nitidiores sole et caligantur in morte. Os quod docet angelos potatur felle et aceto. Facies pulcra pre filijs hominum deturpatur sputis iudeorum. Manus que fundauerunt celos extenduntur in cruce ⁊ clauis confixe. Quid plura: Solam linguam habuit ad orandum. et matrem dilecto discipulo cõmendauit. Quid sum ego domine pro cuius salute ita te exinanisti/ quem tantum dilexisti/ pro quo descendisti in carcerem/ in mortem/et mortem crucis. vadis propiciator ad immolandū pro nobis. vt tibi occurit petrus qui dicebat pro te moriar. Reliquit te thomas qui clamabat dicens. et omnes cum eo moriemur. Et nullus ex illis sed tu solus ad mortem vadis pro me domine. Venit celestis medicus ministrare ⁊ non ministrari. curare infirmos non curari. sanare vulnera et vulnerari. accipere contumeliam et dare honorem. sustinere mortem dare quietem. haurire dolorem dare salutem. subire mortem dare vitam. vt deus q erat inuisibilis videretur a nobis. qui erat impassibilis pateretur a nobis. qui erat immortalis moreret pro nobis. verbum caro factum est et habitauit in nobis. Diligam dnm deum meum gratuitum largitorem/largissimum administratorem. pium consolatorem/sollicitum gubernatorem ⁊ insup copiosum redemptorez ditatorem et glorificatorem. Cum ipo sum in tribulatõe. domine da mihi semp tribulationem vt mecū sis. Mira res. Judei clamabāt crucifige & xps ignosce. magna illorum iniqtas/& maior tua pietas dne/quōz multus es ad ignoscendū. in ope nostre redēptõis mira dixit mira fecit dura sustinuit. in vbis habuit cõtradictores

In factis exprobratores· In tormentis illusores · Sup omnia
redoit amabilem bone hiesu calix quem bibisti pter redemptio=
nem nostram· Visa xp̄i passione quis tam deliciosus qui non abs
tineat? quis tam iracundus qui non condonet? quis tam malici=
osus qui non condoleat respiciens ad xp̄m? Quam pauci sunt ho
die bone hiesu qui post te vellent ire · quamuis sint aliqui qui ad
te vellent puenire. scientes enim q delectationes sunt in dextera
tua vsq in finem· Consequi te volunt sed non sequi· frui sed non
imitari · Patientia xp̄i exhibet humilitatem/cōmendat obe=
dientiam/implet ⁊ pficit caritatem· Vis nempe virtutum gēnis
quatuor cornua crucis ornantur· quarum est supeminentior cari
tas· a dextris obedientia· a sinistris patientia · radix virtutū hu=
militas. Super quo altari sicut dicit apostolus obtulit semetipm
immaculatum deo viuenti· Debemus superiori obedientiā ⁊ reue=
rentiam· pari consilium ⁊ auxiliū· inferiori custodiam ⁊ discipli=
nam· Nunq̄ erit bonum qd erit cum scandalo fratrum· Vis su
perbiam fugere caue singularis vocari· Qui singularitatem petit
supbe ⁊ ab vnitate recedit supbe diabolū seqt q pmus voluit ap
parere singularis ⁊ caput diuisionis factus est· Magna superbia
est cum quis singularis sibi vult viuere· Magnum malum est p=
pria voluntas que cuncta bona tua mala facit· Nihil ardebit i in
ferno nisi ppria voluntas· Cesset ppria voluntas et cessabit infer
nus· Non licet subditis discernere sed simpliciter obedire· Cogi
ta domini compassionem et erubesce sequi ppriam voluntatem·

¶ Oratio beati bernhardi·

O Dulcissime xp̄e bone hiesu sicut desidero sic tota mente pe
to da mihi amorem tuum dulcem et castum qui me reple
at ⁊ totum possideat· da mihi signum verum amoris tui scz fon=
tem lacrimarum· vt et ipse lacrime tuum in me ostendant amo=
rem· O benedicte ⁊ amabilis hiesu xp̄e/ qui plorasti super ami=
cum tuum lazarum· et fleuisti super ciuitatem sanctam hierusalē
plora sup me fletu cōpassionis· et presta mihi p illas dulcissimas
lacrimas vt qtiens ō te audio de te cogito tibi assisto/laudes/ p̄
ces et orōes tibi offero/totiēs exeūtib9 lacrimis in cōspectu tuo
copiose et dulcit fleā· ita vt efficiāt lacrie mee panes die ac nocte

Et sis mihi mitis sicut fuisti mulieri peccatrici / in domo symonis leprosi / et fluant de oculis meis lacrime sicut fluxerunt de oculis suis quando pedes tuos lauit et crinibus tersit / et dimisisti eam in pace. O bone hiesu nazarene si tam dulce est flere de te quid est gaudere de te. Pijssime hiesu in manus tuas commendo spiritum meum ⁊ corpus meum ⁊ omnem vitam meam ⁊ omnes actus meos vsque in finem meum Amen. Aue dulcissime hiesu mei mitis et benigne / cui nomen est insigne dulce salutiferum.

¶ Alia oratio

Domine hiesu xpe xpe qui es vnicus cum patre et spiritu sancto pijs precibus humiliter te deprecor ⁊ meritis omnium sanctorum / quatenus in me extinguas superbiam que est initium omnium malorum. suffoca inuidiam per quam mors introiuit in orbem terrarum. depirme iram qua nemo potest cernere verum. Confringe auariciam / quia nihil scelestius est auaro. Sperne accidiam que est impedimentum totius bonitatis. de qua ait spiritus sanctus. Iusticiam ne des anime mee. Mortifica vicium gule qua totus orbis perijt. Conculca luxuriam cum qua nemo sapiens moritur. et fit abhominabilis apud deum ⁊ homines Supplanta et eradica vicium gule quod est inquietum malum / plenum veneno mortifero / et omni concupiscentia mala. ⁊ da cuncta contraria anime mee. Per tuam namque benignitatem et misericordiam concede mihi peccatori in hoc seculo veniam agere penitentiam. Et dona mihi fidem spem timorem et amorem: prebe sapientiam / scientiam ⁊ castitatem / patientiam / reuerentiam / ⁊ humilitatem. compunctionem / deuotionem / ⁊ caritatem. temperantiam iusticiam / pietatem / honestatem / ⁊ sanctitatem / atque omnium bonorum operum virtutem donare digneris vt ad gloriam paradisi cum sanctis ⁊ electis tuis peruenire queam per infinita secula seculorum Amen

Meditationes deuotissimi Bernhardi De interiori homine De bona conscientia De miseriaque vite finiunt feliciter.

inuidiæ· Homicidiæ ebrietates comessationes. Et his
similia que p̄ dico uobis· sicut p̄ dixi· Quo qui talia
agunt regnū dī non c̄sequentur. Fructus enī spr̄ est.
caritas gaudiū pax patiencia longanimitas boni
tas benignitas mansuetudo· Fides modestia conti
nentia castitas aduersus huius modi non est lex·
Qui autē sunt xp̄i· carnē suā crucifixerunt cum
& concupiscentiis;

SCDM LUCAM

In illo tēp̄. Dū iret ihs̄ in iherusalē· transiebat p̄
mediā samariā & galileā; Et cū ingrederetur· qd
dā castellū· occurrer̄ ei decē uiri lep̄si· Qui stete
runt alonge & leuauer̄ uocē dicentes· Ihū p̄re
ceptor· miserere nr̄i; Quos ut uidit dix· Ite
ostendite uos sacerdotibus; Et factū est dum
irent mundati sunt; Unus aū ex illis ut uidit
quia mundatus est. Regressus ē cū magna uoce
magnificans dm̄· Et cecidit in faciē ante pedes
eius gratias agens & hic erat samaritanus; Respondens
aū· ihs̄ dix; Nonne decē mundati sunt & nouē
ubi sunt; Non ē inuentus qui rediret & daret gl̄am
dō· nisi hic alienigena; Et ait illi; Surge uade.
quia fides tua· te saluū fecit; FR· IIII. SCDM MAR

In illo tēp̄; Docente ihū
euangelizante· conuen
& scribe cū seniorib; & a
Dic nobis inqu[illegible]a potest
ē qui dedit tibi hanc po
ihs̄ dix ad illos. Interog
Respondite mihi baptis
an de hominib; At illi
dicentes; Quia si dixeri
Quare non credidistis ei; [erga]
plebs uniuersa lapidau
ioh̄ pphetā esse; Et resp
unde esset; Et ihs̄ ait il
in qua potestate hæc fac

NATL· SCI CORNEL

FRS. Hoc enī sentite in uo

In illo temp̄; Respondens
doctorib; Dix illi; Ma
nobis contumeliā facis;
legis doctoribus. Uæ q
oneribus que portari n
digito ur̄o nontangi

...tos. p(er)fecto testificam(ini)
...us patru(m) u(est)roru(m) quia
...tos; Uos au(tem) (a)edificastis
... & sapi entia dix(it).
... & apostolos & ex illis occi
...t exquiratur sanguis om
...sus est a constitutione
...sta; A sanguine abel usq(ue)
... qui periit inter altare
...s requiratur ab hac gene
...is doctorib(us); quia abscon
...is; non introistis & intro
... hæc u(er)o illos dicere
Coeperunt scribæ & pha
...tare & ... mittere cu(m) eo
...occasione(m) aliqua(m) inuenire
...tu(m). EBD. V. P. S. LAUR.
...e deficiat is. L. EP. AD HEB
...s p(ro) uobis: que est g(lori)a u(est)ra;
... genua mea ad patre(m)
...quo omnis paternitas in c(ae)l(o)
...r. Ut det ... uobis secundu(m)

habeo quo congrege(m) fructos meos & dix(it) hoc
facia(m); Destrua(m) horrea mea & maiora facia(m) & illuc
congregabo om(n)ia que nata sunt mihi & bona mea
& dica(m) anim(a)e me(a)e; Anima habes multa bona
posita in annos plurimos; Requiesce. comede. bibe.
epulare; Dix(it) au(tem) illi d(eu)s; Stulte hac nocte anima(m)
tua(m) rep(et)unt a te. que au(tem) parasti cuius erunt;
Sic est qui sibi thesaurizat & non est in d(eu)m diues;
Dix(it)q(ue) ad discipulos suos; Ita dico uobis; Nolite sol
liciti e(ss)e anim(a)e u(est)r(a)e q(ui)d manducetis neq(ue) corpori
u(est)ro q(ui)d uestiamini; Anima plus est qua(m) esca &
corpus qua(m) uestim(en)tu(m); Considerate coruos qui
non seminant neq(ue) metunt quib(us) non e(st) cellariu(m)
neq(ue) horreu(m) & d(eu)s pascit illos;

LEC(TIO) EP(ISTOLAE) BEA(TI) PAU(LI) APOSTOLI AD GALATAS;
Fr(atre)s. Sp(irit)u ambulate. & desideria carnis non p(er)
ficietis. Caro eni(m) concupiscit aduersus sp(iritu)m. sp(iritu)s
au(tem) aduersus carne(m); hæc eni(m) sibi inuice(m) aduersan
tur: ut n(on) que cu(m)q(ue) uultis illa faciatis; Q(uo)d si sp(irit)u
ducimini non estis sub lege; Manifesta au(tem) sunt
opera carnis: que sunt fornicatio inmunditia
luxuria idoloru(m) seruitus. Ueneficie inimiciti(a)e

